

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit

Sisälllys

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	1
SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	1
SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	23
TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI.....	39
RUOTSIN KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ.....	39
RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ.....	51
VIERAAT KIELET	59
ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ	59
VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
VIERAS KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
VIERAS KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
LATINAN KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
MATEMATIIKKA.....	70
BIOLOGIA	87
MAANTIETO	102
FYSIIKKA	116
KEMIA	126
TERVEYSTIETO	136
USKONTO	151
ELÄMÄNKATSOMUSTIETO.....	162
HISTORIA.....	172
YHTEISKUNTAOPPI	180
MUSIIKKI	187
KUVATAIDE; VUOSILUOKAN 7 TAVOITTEET EIVÄT OLE RISTIRIIDASSA, MUTTA NIIDEN JÄSENTÄMINEN VOISI OLLA AJANKOHTAISTA LV 2021-22 AIKANA.....	198
KÄSITYÖ	203

LIIKUNTA	208
KOTITALOUS:.....	219
OPPILAANOHAUS.....	227
LIITE 1. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ SAAMEN KIELI	228
LIITE 2. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ ROMANIKIELI	234
LIITE 3. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ OPPILAAN OMA ÄIDINKIELI.....	238

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä		Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmässä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmässä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmässä, myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistaamaan		Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää	Ryhmäviestinnän taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun.	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa	Oppilas osaa edistää puheenvuoroillaan	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden

ryhmävies- tintätaito- jaan ja ke- hittämään taitojaan perustella näkemys- ään sekä kielellisiä ja viestinnälli- siä valinto- jaan		taitojaan perustella näkemys- ään.		Oppilas osaa il- maista mie- lipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun.	viestinnäs- sään. Oppilas osaa il- maista mie- lipiteensä asiallisesti ja esittää sille yksin- kertaisia peruste- luja.	keskuste- lua. Oppilas osaa il- maista mie- lipiteensä selkeästi ja perustella sen melko monipuoli- sesti.	tavoitteita sekä sää- dellä omaa viestin- tänsä ti- lanteen mukaan. Oppilas osaa il- maista mielipi- teensä ti- lanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuut- tavasti.
T3 ohjata oppilasta monipuo- listamaan kokonaisil- maisun tai- tojaan eri- laisissa viestintä- ja	S1	Oppilas monipuo- listaa koko- naisilmai- sun taito- jaan erilai- sissa vies- tintä- ja	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen puhe-esi- tyksen konkreetti- sesta, itsel- leen	Oppilas osaa pitää valmistel- lun yksin- kertaisen puhe-esi- tyksen	Oppilas osaa pitää valmistel- lun puhe- esityksen ja kohdentaa sen kuuli- joilleen.	Oppilas osaa pitää valmistel- lun puhe- esityksen vaativasta- kin ai- heesta.

esitystilan- teissa, myös draa- man kei- noin		esitystilan- teissa.		tutusta ai- heesta. Oppilas osaa il- maista itse- ään ym- märrettä- västi.	Oppilas osaa il- maista itse- ään selke- ästi.	Oppilas osaa il- maista itse- ään tilan- teeseen so- pivalla ta- valla.	Oppilas osaa il- maista itse- ään moni- puolisesti ja mukaut- taa ilmaisu- aan kuuli- joiden ja tavoitteen mukaan.
T4 kannus- taa oppi- lasta syven- tämään viestijäku- vaansa niin, että hän oppii havainnoi- maan omaa vies- tintäänsä ja tunnista- maan vah- vuuksiaan sekä	S1	Oppilas op- pii havain- noiman omaa vies- tintäänsä ja tunnista- maan vah- vuuksiaan sekä kehittä- misaluei- taan.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa ni- metä jon- kin viestin- nällisen vahvuus- tensa tai kehittämis- kohteensa.	Oppilas osaa ku- vata itse- ään viesti- jänä ja ni- metä muu- tamia vah- vuuksiaan ja kehittä- miskohtei- taan.	Oppilas osaa eri- tellä vies- tintätaito- jaan sekä kuvata vah- vuuksiaan ja kehittä- miskohtei- taan.	Oppilas osaa arvi- oida vies- tintätaito- jaan ja vah- vuuksiaan ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.

kehittämisaueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä							
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja meta-kognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman	S2	Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja meta-kognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukuaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa arvioida lukuaitojaan ja pohtia,

lukemisen kehittämissä tarpeita				kehittämiskohteensa.	kehittämiskohteita.		miten voi niitä kehittää.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa	S2	Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja	Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukäsymysten avulla.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.	Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoituksiperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia.

<p>oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa</p>		<p>mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>		<p>Oppilas osaa nimetä muutamankin yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata tavantomaisten tekstilajien tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.</p>
<p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitojaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaan tietoa ja</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii arvioidaan erilaisista lähteistä hankkimaan tietoa ja käyttämään sitä</p>	<p>Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys</p>	<p>Oppilas osaa etsiä yksittäisiä tietoja anetuista lähteistä. Oppilas osaa nimetä muutamankin</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tavantomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa kuvata</p>	<p>Oppilas osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p>	<p>Oppilas osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti. Oppilas osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja</p>

käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla		tarkoituksenmukaisella tavalla.		lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.	käyttämiesä lähteiden luotettavuutta.	Oppilas osaa arvioida erilaisien lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.	hakea niistä tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilas osaa pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perustella omat lähdevalintansa.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenslaisia fiktiivisiä	S2	Oppilas tutustuu itselleen uudenlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan,	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä	Oppilas osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja	Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan

kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan, monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiin ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista		monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiin ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.		joitakin fiktion keinoja.	fiktion keinoista.	Oppilas osaa käyttää eritellyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerroksen keinoja.	tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitulkintaisuutta.
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla	Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä.	Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan.	Oppilas osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä.	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteen

tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana		monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.		Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimitä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	sopivia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimedialaisissa	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.

tekstejä, myös monimedialaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja		ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.		tutuista aiheista.	tyypillisiä keinoja.		
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa	S3	Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa	Tekstin tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista	Oppilas osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Oppilas osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa	Oppilas osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta. Oppilas osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää	Oppilas osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita. Oppilas osaa antaa tekstien

sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana		vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.		palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.	palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.	saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.	muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista, vahvistamaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä tekstien	S3	Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tietö- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä syventää	Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jakottaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota	Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa	Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti,

tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä sekä vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista		ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.		lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokattaessaan. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.
T14 harjaannuttaa oppilasta	S3	Oppilas vahvistaa tiedon	Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä	Oppilas osaa tehdä	Oppilas osaa tehdä	Oppilas osaa tehdä	Oppilas osaa yhdistellä

<p>vahvista- maan tie- don hallin- nan ja käyt- tämisen taitoja ja monipuo- listamaan lähteiden käyttöä ja viittausta- pojen hal- lintaa omassa tekstissä sekä opas- taa oppi- lasta toimi- maan eetti- sesti ver- kossa yksi- tyisyyttä ja tekijänoi- keuksia kunnioit- taen.</p>		<p>hallinnan ja käyttämi- sen taito- jaan ja mo- nipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittausta- pojen hal- lintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäris- töissä yksi- tyisyyttä ja tekijänoi- keuksia kunnioit- taen.</p>		<p>yksinkertai- sen tiivis- tyksen lue- tun, kuul- lun tai näh- dyn poh- jalta.</p> <p>Oppilas osaa käyt- tää lähteitä mekaani- sesti ja yk- sinkertai- sesti teks- teissään.</p> <p>Oppilas noudattaa tekijänoi- keuksia ja tietää, mitä yksityisyy- den suo- jalla tarkoi- tetaan.</p>	<p>yksinkertai- sia muis- tiinpanoja ja merkitä käyttä- mänsä läh- teet mallin mukaan.</p>	<p>monipuoli- sia muis- tiinpanoja ja tiivistää hankki- maansa tie- toa.</p> <p>Oppilas merkitsee lähteet asi- anmukai- sella ta- valla.</p>	<p>omissa teksteis- sään useista läh- teistä hankki- maansa tietoa.</p>

T15 ohjata oppilasta syventämään kieltietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Oppilas syventää kieltietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä. Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.
T16 kannustaa oppilasta	S4	Oppilas avartaa	Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus	Oppilas osaa nimetä	Oppilas osaa kuvailla	Oppilas osaa kuvailla	Oppilas osaa analysoida

<p>avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan, nykykirjallisuuteen ja kirjallisuuden eri lajeihin, auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään sekä tarjoa oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja</p>		<p>kirjallisuuskäsitteitä, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.</p>		<p>kirjallisuuden päälaajit. Oppilas on lukenut muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.</p>	<p>kirjallisuuden päälaajien tyypillisiä piirteitä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä päälaajeihin kuuluvista teoksista. Oppilas on lukenut osan lukuvoitista teoksista.</p>	<p>kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta. Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaihteita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin. Oppilas on lukenut lukuvoitista sovitut teokset.</p>	<p>kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria. Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden vaihteita sekä niiden keskeisiä tyyliinpiirteitä ja nimetä eri vaihteiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita. Oppilas tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.</p>
--	--	--	--	--	---	--	--

<p>muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen</p>							
<p>T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriin monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin, auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä ja tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriin monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.</p>	<p>Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyypillisen piirteiden ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa.</p> <p>Oppilas osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.</p> <p>Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia</p>

kulttuuri- sesta iden- titeetistään sekä innos- taa oppi- lasta aktii- viseksi kult- tuuritarjon- nan käyttä- jäksi ja te- kijäksi									äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteet- tien raken- tumisen kannalta.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9

7.lk	8.lk	9.lk
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 Oppilas harjoittelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas harjoittelee tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin.	T1 Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas oppii tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin.	T1 Oppilas osaa toimia aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas osaa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.

<p>T2</p> <p>Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä selkeästi.</p> <p>Oppilas kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas harjoittelee ottamaan toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi.</p> <p>Oppilas kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas harjoittelee ottamaan toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja vakuuttavasti.</p> <p>Oppilas osaa ottaa toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>T3</p> <p>Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p> <p>Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p> <p>Oppilas harjoittelee valmisteltujen ja spontaanin puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p> <p>Oppilas osaa pitää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron.</p>
		<p>T4</p> <p>Oppilas osaa havainnoida omaa viestintäänsä sekä tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategisia ja metakognitiivisia taitoja.</p> <p>Oppilas harjaantuu arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas osaa käyttää tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategisia ja metakognitiivisia taitoja.</p> <p>Oppilas osaa arvioida lukemisensa kehittämistarpeita.</p>	
<p>T6</p>	<p>T6</p>	<p>T6</p>

Oppilas harjoittelee valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas harjoittelee valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä sekä vakiinnuttaa ja laajentaa sanavarastoaan.	T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä sekä vakiinnuttaa ja laajentaa sanavarastoaan.	T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttaa ja laajentaa käsite- ja sanavarastoaan.
	T8 Oppilas kehittää taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja opettelee käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti.	T8 Oppilas osaa arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttää sitä tarkoituksenmukaisesti.
	T9 Oppilas tutustuu uudenlaisiin fiktiivisiin tekstilajeihin. Oppilas monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.	T9 Oppilas syventää ymmärrystään fiktion keinoista. Oppilas monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T10 Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas harjaantuu tunnistamaan vahvuuksiinsa ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	T10 Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas harjaantuu tunnistamaan vahvuuksiinsa ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	T10 Oppilas ilmaisee ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa vahvuuksiinsa ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.
T11	T11	

<p>Oppilas harjoittelee tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä.</p> <p>Oppilas harjoittelee valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>	<p>Oppilas tuottaa kertovia, kuvaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä.</p> <p>Oppilas harjoittelee valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>	
<p>T12</p> <p>Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas harjaantuu antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä arvioimaan itseään tekstin tuottajana.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas harjaantuu antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä arvioimaan itseään tekstin tuottajana.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.</p>
<p>T13</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan.</p>
	<p>T14</p> <p>Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja.</p> <p>Oppilas monipuolistaa lähteiden käyttöä ja harjoittelee viittaustapoja omassa tekstissä.</p>	<p>T14</p> <p>Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja.</p> <p>Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet. Oppilas toimii</p>

	Oppilas harjoittelee toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
T15 Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja tutustuu kielen ilmiöihin. Oppilas harjoittelee tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.	T15 Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja tutustuu kielen ilmiöihin. Oppilas harjoittelee tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.	T15 Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä. Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekistrien ja tyylien välisiä eroja.
T16 Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälaajat ja on lukenut sovitut kirjat.	T16 Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälaajat ja joitakin alalajeja sekä on lukenut sovitut kirjat.	T16 Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. Oppilas tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä tuntee suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas on lukenut sovitut kirjat.
		T17 Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan	S1	Oppilas kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkain koulun ja yhteiskunnan	Vuorovaikutussuhteen rakentaminen	Oppilas osallistuu ennakoitaviin koulun vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.	Oppilas osallistuu suullisesti ja rakentavalla tavalla koulun vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	Oppilas toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja sovittoa puhettaan tilanteen mukaan.

vuorovaikutustilanteissa		vuorovaikutustilanteissa.					
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	Oppilas syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.	Oppilas ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	Oppilas erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa. Oppilas pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhetilanteissa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään	S1	Oppilas kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan	Esiintymistaidot	Oppilas ilmaisee itsään erilaisissa arkisissa	Oppilas valmistee ja pitää puheenvuoron tai puhe-	Oppilas valmistee ja pitää selkeän esityksen	Oppilas valmistee ja pitää koherentin, sisällöltään

esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen		ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.		tilanteissa tai kertoo jostakin omakohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollisimalla tavalla. Oppilas täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.	esityksen itselleen läheisestä aiheesta. Oppilas ilmaisee itseään ymmärrettävästi.	aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa. Oppilas ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	monipuolisen ja havainnollisen esityksen. Oppilas ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan	S2	Oppilas hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien	Tekstilajitaidot puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnassa	Oppilas ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan. Oppilas tunnistaa joitakin piirteitä	Oppilas tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja. Oppilas ymmärtää tuttuja aihepiirejä	Oppilas tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä. Oppilas laajentaa	Oppilas erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tarkoituksenmukaisia

<p>sana- ja käsitevarantoon, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipiillisten vihjeiden perusteella</p>		<p>tulkinnassa, laajentaa sana- ja käsitevarantoon, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päättää tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipiillisten vihjeiden perusteella.</p>		<p>tavallisimmista tekstilajeista. Oppilas ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.</p>	<p>käsitteleviä tekstejä ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden. Oppilas selvittää avainsanat ymmärtääkseen tekstin pääajatuksen. Oppilas hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.</p>	<p>aktiivisesti sana- ja käsitevarantoon luke- malla erilaisia tekstejä. Oppilas käyttää tar- koituksen- mukaisia strategioita tekstien tul- kinnassa.</p>	<p>käsitteitä käyttäen. Oppilas ke- hittää sana- ja käsiteva- rantoon si- ten, että se riittää itse- näiseen tekstien tul- kintaan ja arviointiin.</p>
<p>T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas har- jaantuu pu- huttujen, kirjoitettujen ja</p>	<p>Puhuttujen, kirjoitettujen ja moni- mediaisten tekstien tulkinta</p>	<p>Oppilas lu- kee ja ym- märtää yk- sinkertaisia, kieleltään</p>	<p>Oppilas lu- kee ja ym- märtää ikä- kauden mu- kaisia, myös</p>	<p>Oppilas käyttää tekstien tul- kinnan tai- toaan</p>	<p>Oppilas ar- vioi tekstien vaikutuskei- noja.</p>

itsenäisesti ja ryhmässä		monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.		konkreettisia tekstejä tutuissa tilanteissa. Oppilas esittää niistä kysymyksiä ja mielipiteitä yhdessä muiden kanssa ja itsenäisesti.	abstrakteja tekstejä. Oppilas tekee teksteistä päätelmiä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	oppimisen resurssina. Oppilas arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Oppilas ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.	Oppilas havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia. Oppilas tulkitsee, miten muut tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata	S3	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia,	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas tuottaa rakenteeltaan, kieleltään ja sisällöltään	Oppilas suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä mallien avulla	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käytetään	Oppilas tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa käyttää eri tekstilajien

<p>tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä</p>		<p>kuvaavia ja kantaaottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.</p>		<p>yksinkertaisia ja konkreettisia tekstejä itselleen tutuista aiheista.</p>	<p>itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas ottaa vastaan palautetta teksteistään.</p> <p>Oppilas tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia tekstejä, mutta tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.</p>	<p>eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.</p>	<p>piirteitä monipuolisesti.</p> <p>Oppilas käyttää myös muita tekstejä omien tekstien lähteinä.</p>
<p>T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas noudattaa kirjoittamisessaan teksteissä yleiskielen</p>	<p>Kirjoitetun kielen hallinta</p>	<p>Oppilas kirjoittaa tekstejä tutuista aihepiireistä.</p> <p>Teksti voi</p>	<p>Oppilas kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kielellisistä puutteista</p>	<p>Oppilas kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä</p>	<p>Oppilas kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä.</p>

normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa		normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kieliopillisia rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.		olla epäkoherentia, verrattain hankalasti luettavaa ja sanastoltaan hyvin rajallista. Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on horjuvaa.	tarkoituksenmuokaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on melko vakiintunutta. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on vakiintunutta.
T8 ohjata oppilasta syventämään	S4	Oppilas kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tunnistaa, että kielenkäyttö	Oppilas pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia	Oppilas havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja	Oppilas tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja

kielitietoi- suuttaan ja kiinnostu- maan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnista- maan kielen rakenteita, eri rekiste- reitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtä- mään kielel- listen valin- tojen mer- kityksiä ja seurauksia		kielen ra- kenteita ja hyödyntää muodollista ja epämuo- dollista kieltä kie- lenkäytön resurssina sekä kielen tyylipiirteitä ja sävyjä. Oppilas ym- märtää kie- lallisten va- lintojen merkityksiä ja seurauk- sia.		vaihtelee eri tilan- teissa. Oppilas tun- nistaa kir- joitetun ja puhutun kielen eroja. Oppilas hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbin lau- seen kes- kuksena.	piirteitä sekä niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa. Oppilas tun- nistaa muo- dollisen ja epämuodol- lisen kielen- käytön ja eri tyylien välisiä eroja. Oppilas osaa jakaa lauseen ra- kenne- osiinsa.	tekstuaali- sia piirteitä sekä niiden merkityksiä tarkoituk- senmukais- ten käsittei- den avulla. Oppilas ym- märtää muodolli- sen ja epä- muodolli- sen kielen- käytön ja eri tyylien vaikutuksia. Oppilas ym- märtää kie- lallisten va- lintojen merkityksiä ja seurauk- sia.	tekstuaali- sista piir- teistä. Oppilas hyödyntää kielenkäy- tössään muodollista ja epämuo- dollista kieltä. Oppilas ym- märtää kie- lallisten va- lintojen vai- kutuksen merkitysten rakentumi- seen teks- tissä.
T9 innostaa oppilasta	S4	Oppilas lu- kee ja	Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tun- temus	Oppilas lu- kee lyhyitä,	Oppilas lu- kee	Oppilas lu- kee	Oppilas lu- kee

<p>tutustu- maan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnista- maan tekstin suhteita toisiin teksteihin</p>		<p>tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin ja niiden yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.</p>		<p>helppotajuisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä.</p> <p>Oppilas erottaa fiktiivisen tekstin muista teksteistä.</p> <p>Oppilas hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä.</p> <p>Oppilas tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.</p>	<p>suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja keskustelee lukukokemuksistaan muiden kanssa.</p> <p>Oppilas on tutustunut joihinkin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edustaviin teksteihin.</p> <p>Oppilas tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä.</p>	<p>suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemuksiaan.</p> <p>Oppilas osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita.</p> <p>Oppilas osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukemastaan tekstistä.</p>	<p>monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi lukemaansa keskustelemalla ja kirjoittamalla.</p> <p>Oppilas tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita ja niiden yhteyden eurooppalaiseen virtaukseen.</p>
---	--	--	--	---	---	---	--

					Oppilas tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.		
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään, erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden	S4	Oppilas ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen koulun ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.	Kulttuurisen tietoisuuden kehittyminen	Oppilas tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen. Oppilas tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia kytköksiä omassa elämässään.	Oppilas tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas monipuolistaa kulttuurisia kokemuksiin ja osaa kertoa niistä.	Oppilas erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiin. Oppilas tekee havainnot siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta ja erilaisten	Oppilas esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle. Oppilas osallistuu aktiivisesti yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.

kulttuuri- sidonnai- suutta						ryhmien muodostu- minen vai- kuttavat toisiinsa.	
T11 ohjata oppilasta vakiinnutta- maan myönteistä käsitystä it- sestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kie- lenoppi- jana, näke- mään ja vertaamaan erilaisia op- pimistyytlejä ja tapoja sekä oppi- maan muilta	S5	Oppilas vahvistaa myönteistä käsitystä it- sestään kie- lenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertai- lee ja hyö- dyntää eri- laisia oppi- misen ta- poja itse- näisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Oman kielenoppimisen kehittämi- nen	Oppilas te- kee havain- toja kie- lenoppimi- sesta ja omista op- pimisen ta- voistaan.	Oppilas tun- nistaa vah- vuuksiaan ja kehittä- miskohtei- taan kie- lenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä aset- taa itselleen oppimista- voitteita.	Oppilas ke- hittää kie- lenoppimis- taitojaan ja hyödyntää monipuoli- sesti ympä- ristöään kielenoppi- misen re- surssina.	Oppilas asettaa it- selleen haasteellisia oppimista- voitteita ja edistää yh- teistä oppi- mista.

T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	Oppilaan kielitaito kehittyy arkikielestä kohti tiedonalojen kieltä.	Abstraktin kielen rakentuminen	Oppilas käsittelee eritiedonalojen aiheita arkikielellä.	Oppilas ymmärtää ikätasolleen suunnattua kognitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan kontekstin tuen avulla.	Oppilas ymmärtää ikätasolleen suunnattua kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.	Oppilas tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tulkinassa.
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentelee ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Oppilas etsii tietoa tuetuista tai annetuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen. Oppilas arvioi omaa työskentelyään.	Oppilas etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentelee ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas tuo oman panoksensa yhteiseen	Oppilas etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteiden tietoa vertailen ja tiedon luotettavuutta arvioiden. Oppilas edistää tavoitteellisesti

		ja ryhmässä.		Oppilas suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.		työskentelyyn.	yhteistä työskentelyä.
--	--	--------------	--	---	--	----------------	------------------------

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	Vuorovaikutustilanteessa toimiminen
7.lk	8.lk	9.lk
<p>T1</p> <p>Oppilas opettelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p> <p>Oppilas harjaantuu tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin ja pyrkii rakentamaan vuorovaikutukseen.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas opettelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p> <p>Oppilas harjaantuu tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin ja pyrkii rakentamaan vuorovaikutukseen.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas osaa huomioida vastaanottajan viestinnässään ja kykenee rakentamaan vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p>
<p>T2 Oppilas pystyy osallistumaan keskusteluun.</p> <p>Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja median puhuttuja tekstejä.</p> <p>Oppilas kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas oppii käyttämään sosiaalista mediaa turvallisesti ja eettisesti.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas tunnistaa viestintätilanteille tyypillisiä kielellisiä keinoja.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitojaan.</p>

<p>T3</p> <p>Oppilas uskaltaa ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p> <p>Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas uskaltaa ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p> <p>Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas osaa ilmaista itseään ja osaa havainnoida omaa viestintäänsä sekä tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan erilaisissa viestintäympäristöissä.</p> <p>Oppilas osaa pitää valmistellun puheenvuoron.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>
<p>T4</p> <p>Oppilas kehittää taitojaan ymmärtää, tulkita ja analysoida tekstejä sana- ja käsitevarantoon laajentaen.</p> <p>Oppilas hioo lukutaitoaan ja oppii itselleen sopivia lukustrategioita.</p> <p>Oppilas oppii tunnistamaan eri tekstilajeja.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas kehittää taitojaan ymmärtää, tulkita ja analysoida tekstejä sana- ja käsitevarantoon laajentaen.</p> <p>Oppilas hioo lukutaitoaan ja oppii itselleen sopivia lukustrategioita.</p> <p>Oppilas tunnistaa eri tekstilajeja ja niille tyypillisiä ilmaisutapoja.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kerrotun, kuvaavan, ohjaavan, kantaaottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa itsenäisesti ja ryhmässä.</p> <p>Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttaa ja laajentaa käsite- ja sanavarantoaan.</p>

Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee omien tekstien suunnittelua ja muokkaamista sekä hyödyntää eri tekstilajien tekstejä omien tuotostensa malleina.</p> <p>Oppilas harjoittelee kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja pohtivien tekstejä tuottamista itsenäisesti ja ryhmässä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas oppii omien tekstien suunnittelua ja muokkaamista sekä hyödyntää eri tekstilajien tekstejä omien tuotostensa malleina.</p> <p>Oppilas tuottaa kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaaottavia tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.</p>
<p>T7</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas vahvistaa kirjoitetun kielen normien hallintaa. Oppilas kehittyy suomen kielen rakenteiden hallinnassa.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas vahvistaa kirjoitetun kielen normien hallintaa. Oppilas kehittyy suomen kielen rakenteiden hallinnassa.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä ja vahvistaa yleiskielen hallintaa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä pohtia niiden merkityksiä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää erilaisia kielen rekistereitä tilanteen mukaan.</p>

<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee Suomessa luettavaa nuortenkirjallisuutta sekä elokuva-, teatteri- ja mediakulttuuria.</p> <p>Oppilas lukee sovitut tekstit.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee kirjallisuuden päälaajat ja joitakin alalajeja sekä on lukenut sovitut kirjat.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.</p> <p>Oppilas on lukenut sovitut kirjat.</p>
<p>T10</p> <p>Oppilas ymmärtää kulttuurien monimuotoisuutta ja erilaisten tekstien kulttuurisidonnaisuutta.</p>	<p>T10Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja ymmärtää monikielisyiden merkityksen.</p>
<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>	<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>	<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>
<p>T11</p> <p>Oppilas tuntee erilaisia oppimistyyliä ja -tapoja.</p> <p>Oppilas harjaantuu arvioimaan itseään kielenoppijana ja asettamaan itselleen tavoitteita.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas tuntee erilaisia oppimistyyliä ja -tapoja.</p> <p>Oppilas osaa nimetä kehittämistarpeitaan kielenoppijana ja asettaa itselleen tavoitteita.</p>	<p>T11Oppilas oppii ymmärtämään kielen merkityksen ajattelun, oppimisen ja itseilmaisun välineenä.</p> <p>Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.</p>
<p>T12</p> <p>Oppilas havainnoi eri tiedonalojen kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas ymmärtää eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan.</p> <p>Oppilas hyödyntää osaamistaan kieliä oppimisen tukena.</p>

<p>T13</p> <p>Oppilas kehittää tiedonhankintataitojaan.</p> <p>Oppilas kehittää itsenäisen työskentelyn taitojaan.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas osaa suunnitella työskentelyään.</p> <p>Oppilas kehittää taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja opettelee käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.</p> <p>Oppilas monipuolistaa lähteiden käyttöä ja harjoittelee viittaustapoja omassa tekstissä.</p> <p>Oppilas osaa toimia verkossa yksityisyyttä sekä tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>
---	--	--

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Ruotsin kieli, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen A-oppimäärän oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostetaan päättöarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohdita ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyä	S1	Oppilas oppii tuntemaan ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä. Hän oppii tuntemaan Pohjoismaiden kulttuureja ja elämäntapoja. Oppilas oppii	Kansalliskielten asemaan ja pohjoismaiseen kieli- ja kulttuuriympäristöön liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen asemasta	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden vieralliset kielet. Oppilas osaa kertoa keskeisiä asioita ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökieleksi Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä ja	Oppilas osaa kuulla ruotsin kieltä käyttökieleksi Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa pohtia ruotsin kielen asemaa kansalliskielenä

		kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.		kansalliskielenä Suomessa. Oppilas osaa kertoa jotakin Pohjoismaiden kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa kuvailla Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa nimetä vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	joistakin siihen liittyvistä ilmiöistä. Oppilas osaa vertailla Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutuksessa.	ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.
T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä ja sisältöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat maailmankuvaa.	Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen ruotsin taitoa hyödyntämällä	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen	Kielellinen päätely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin

säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena		säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.		kielen säännönmukaisuuksista.	ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ja osaa käyttää ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä kielitaitonsa kehittämiseen.
---	--	---	--	-------------------------------	---	--	---

Kielenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä.	Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja	Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja
--	----	---	--	--	--	--	--

<p>tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>		<p>refleктоimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Hän oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>refleктоinti ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>
<p>T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää jatkuvan kielenopiskelun valmiuksia</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus</p>	<p>Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää ruotsin kielen taitoaan.</p>	<p>Oppilas osaa kuvaila mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p>

		itseensä kielen oppijana.					
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	Oppilas oppii toimimaan aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti monenlaisissa jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttäen kohdekielisiä viestintän keinoja,	S3	Oppilas oppii olemaan aktiivinen viestintätilanteissa. Hän oppii käyttämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnässä eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko

vakiintuneita fraaseja, kiertoja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota				Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Oppilas osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3	Oppilas oppii käyttämään kulttuurisesti sopivaa kieltä viestintätilanteissa.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuo-toja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin

					anteeksi-pyyntöjä ja vastata sellaisiin.	Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata oppilasta käyttämään tulkinnassa päätteilytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summattaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalityyppisestä yleiskielisestä puheesta tai yleistyisestä kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.

					Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen ja kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perusosan ja monia keskeisimpiä rakenteita.	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen

					ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
--	--	--	--	--	---------------------------	---	---

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 Oppilas tutustuu ruotsin kielen levinneisyyteen ja tapakulttuuriin.	T1 Oppilas on tietoinen ruotsin kielen merkityksestä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa ja syventää kulttuuritietouttaan.	T1 Oppilaalla on valmiuksia toimia monikielisissä ja -kulttuurisissa tilanteissa. Oppilas on tietoinen ruotsin kielen taustoista sekä sen levinneisyydestä ja merkityksestä. Oppilas osaa nimetä pohjoismaiseen kieliperheeseen kuuluvat kielet. Oppilas tiedostaa, että monet yhteiset arvot yhdistävät eri Pohjoismaita.
T2 Oppilas harjoittelee etsimään itseään kiinnostavia kohdekielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.	T2 Oppilas harjoittelee etsimään ja käyttämään itseään kiinnostavia kohdekielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.	T2 Oppilas pyrkii käyttämään kohdekielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.
T3	T3	T3

Oppilas tekee havaintoja kohdekielen säännön- mukaisuuksista ja osaa vertailla eri kieliä.	Oppilas vertailee eri kielten tapoja ilmaista asioita ja eri kielten säännönmukaisuuksia.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmu- kaisuuksista. Oppilas tuntee kohdekielen kielitiedon keskei- siä käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot
T4 Oppilas harjoittelee erilaisia opiskelutaitoja sekä omien vahvuuksiensa hyödyntämistä. Oppilas harjoittelee oman osaamisensa arviointia ja siihen perustuvaa itseohjautuvuutta. Oppilas harjoittelee viestin välittämistä kannustavassa ilmapiirissä.	T4 Oppilas harjoittelee monipuolisesti työskente- lyä itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas harjoitte- lee oman oppimisensa ja opiskelutaitojensa kehittymisen arviointia. Oppilas harjoittelee viestin välittämistä kannustavassa ilmapii- rissä.	T4 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttää erilaisia oppimisen apuvälineitä. Oppilas osaa arvi- oida osaamistaan ja työskentelyään realistisesti ja opiskella tavoitteellisesti. Oppilas käyttää kieltä rohkeasti virheistä välittämättä.
T5 Oppilas harjoittelee oman kielitaitonsa luovaa käyttöä.	T5 Oppilas harjoittelee soveltamaan kieltenopis- kelutaitojaan.	T5 Oppilas osaa luovasti ja itseohjautuvasti soveltaa kielten- opiskelutaitojaan. Oppilas oppii hyödyntämään myös ympä- ristönsä kielivirikkeitä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaiku- tuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovai- kutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
T6 Oppilas harjoittelee viestimään erilaisissa arki- elämän tilanteissa vastavuoroisesti. Oppilas harjoittelee erilaisten viestintästrategioi- den käyttöä.	T6 Oppilas harjoittelee aktiivisena viestijänä toi- mimista erilaisissa arkielämän tilanteissa ja il- maisemaan mielipiteensä omaan elämäänsä liittyvistä asioista. Oppilas harjoittelee, kuinka pyytää ja antaa tukea viestintätilanteessa ja osaa soveltaa opit- tua uudellisissa viestintätehtävissä.	T6 Oppilas osaa viestiä ja esittää mielipiteensä hänen ikätasol- leen ja elämäkokemukselleen sopivista aiheista. Oppilas osaa eri kompensatiostrategiota kuten äänenpainoja, il- meitä, eleitä ja muuta oheisviestintää ja apukeinoja viestin ymmärrettävyyden tukena.
T7	T7	T7 Oppilas osoittaa aktiivisuutta viestinnässä ja osaa käyttää viestintästrategiota.

Oppilas havainnoi erilaisia viestintätilanteita. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja kompensatiostrategioita monipuolisesti.	Oppilas osallistuu aktiivisesti erilaisiin viestintätilanteisiin ja harjoittelee niihin sopivaa, kohteliasta kielenkäyttöä.	
T8 Oppilas harjoittelee kulttuurisesti sopivaa kielenkäyttöä.	T8 Oppilas harjoittelee viestintää ja vuorovaikutusta sekä mielipiteiden ilmaisemista.	T8 Oppilas osaa käyttää kieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla sekä ilmaista mielipiteitään ja asenteitaan.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
T9 Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkintaa. Oppilas harjoittelee tiedon etsimistä ja tekstin oleellisen sisällön tunnistamista.	T9 Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien tulkintaa sekä ydinsisällön ymmärtämistä. Oppilas harjoittelee tiedon etsintää tekstistä päättelytaitoa apuna käyttäen.	T9 Oppilas tulkitsee monenlaisia yleiskielisiä tekstejä sekä osaa tunnistaa niiden keskeisen sisällön ja etsiä niistä tietoa.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
T10 Oppilas harjoittelee puhutun ja kirjoitetun tekstin tuottamista sekä keskeisiä rakenteita ja vahvistaa ääntämistaitoja.	T10 Oppilas syventää puhutun ja kirjoitetun tekstin tuottamista. Oppilas syventää keskeisten rakenteiden ja ääntämisen hallintaa.	T10 Oppilas osaa tuottaa sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista. Oppilas osaa ääntää kieltä ymmärrettävästi ja pyrkii käyttämään kielen keskeisimpiä rakenteita monipuolisesti.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen B1-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman

suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 ohjata oppi- lasta tutustu- maan pohjois- maiseen kieliym- päristöön sekä Pohjoismaita yh- distäviin arvoihin	S1	Oppilas oppii tuntemaan suo- menruotsalaista ja pohjoismaista kieliympäristöä sekä suomen- ruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureja ja elä- mänmuotoja. Hän oppii tunte- maan Pohjois- maita yhdistäviä arvoja.	Pohjoismaisen kieli- ja kulttuu- riympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa ni- metä Pohjois- maat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Oppilas osaa an- taa joitakin esi- merkkejä suo- menruotsalai- sista ja pohjois- maisista kulttuu- reista ja elämän- muodoista.	Oppilas osaa ni- metä Pohjois- maat ja niiden vi- ralliset kielet. Oppilas tietää, että ruotsia pu- hutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Oppilas osaa ker- toa suomenruot- salaisista ja poh- joismaisista	Oppilas osaa ker- toa ruotsin kie- lestä käyttökie- lenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa an- taa esimerkkejä joistakin Suo- messa ja Ruot- sissa käytetyn ruotsin kielen eri- tyispiirteistä. Oppilas osaa ku- vailla	Oppilas osaa ku- vailla ruotsin kieltä käyttökie- lenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa ker- toa joistakin Suo- messa ja Ruot- sissa käytetyn ruotsin kielen eri- tyispiirteistä. Oppilas osaa ver- tailla suomen- ruotsalaisia ja

					kulttuureista ja elämänmuodoista.	suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.	pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.	Kielellinen päätely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsin kielessä ja josakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja josakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja josakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

Kielenopiskelutaidot							
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Hän oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia keskeisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä	S2	Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa kertoa mahdollisuuksista käyttää ruotsin kielen taitoa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.	Oppilas osaa kertoa, kuinka ruotsin kielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun

käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella		Oppilas oppii käyttämään ruotsia erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.					ulkopuolella ja koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Oppilas oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista. Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Oppilas osaa joskus arvailla tai	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein	Oppilas osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein

				<p>päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunnellaisella minimipalautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.</p>	<p>sanallisin ilmauksin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein turvautuen harvemmin ei-kielilisiin ilmaisuihin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehdminen, hyväksily, kiittäminen) joissakin kaikkein	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja,

				rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.			ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukeamana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1

<p>T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pieni-muotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiin ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>	<p>Tekstien tuottamistaidot</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja.</p> <p>Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.</p>	<p>Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutamia lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista.</p> <p>Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perustason, muutamien tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aiheita.</p>	<p>Oppilas osaa rajoittamattoman määrän lyhyitä, ulko-opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>Oppilas pystyy kertomaan joka päiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa.</p> <p>Oppilas osaa keskeistä perustason sanastoa ja rakenteita.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissa kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
---	-----------	--	---------------------------------	---	---	--	--

Ei vaadi päivittämistä tässä kohtaa

Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan englannin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppi- laan taitoa poh- tia englannin asemaan ja vari- antteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja sekä antaa oppi- laalle valmiuksia kehittää kulttuu- rienvälistä toi- mintakykyään	S1	Oppilas oppii tuntemaan eng- lannin kielen ase- maan ja variant- teihin liittyviä ar- voja. Hän oppii kielialueen mai- den kulttuureja ja elämänmuo- toja. Oppilas op- pii kehittämään kulttuurien vä- listä toimintaky- kyään.	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysy- mysten huomaa- minen ja kulttuu- rien välinen toi- mintakyky	Oppilas osaa ni- metä joitakin maita, joissa eng- lantia puhutaan. Oppilas osaa ker- toa jotakin kieli- alueen maiden kulttuureista ja elämänmuo- doista.	Oppilas osaa ker- toa, missä eng- lantia puhutaan ja että sitä puhu- taan eri tavoin. Oppilas osaa ku- vailla kielialueen maiden kulttuu- reja ja elämän- muotoja. Oppilas osaa ni- metä vuorovaiku- tukseen liittyviä kulttuurisia piir- teitä.	Oppilas osaa ker- toa englannin asemasta maail- mankielenä. Oppilas osaa ver- tailla kielialueen maiden kulttuu- reja ja elämän- muotoja. Oppilas osaa ker- toa kulttuurisista piirteistä vuoro- vaikutuksessa.	Oppilas osaa pohtia englannin asemaa maail- mankielenä ja sii- hen liittyviä ilmi- öitä. Oppilas osaa ver- tailla ja pohtia kielialueen mai- den kulttuureja ja elämänmuo- toja. Oppilas osaa ver- tailla ja pohtia kulttuurisia piir- teitä vuorovaiku- tuksessa.

<p>T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisovasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisovasta maailmasta.</p>	<p>Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan</p>	<p>Oppilas osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.</p>	<p>Kielellinen päätely</p>	<p>Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Oppilas osaa kertoa kohdekielen</p>	<p>Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä.</p> <p>Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p>

					Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.
--	--	--	--	--	---	---	---

Kielenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioidaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
---	----	--	--	--	---	---	---

		vuorovaikutuksessa rakentavasti.					
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan kielenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenopijana.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan.	Oppilas osaa kuulla mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja	S3	Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään myös joissakin

elämäkoke- mukseen sopi- vista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä					olemaan aloit- teellinen viestin- tätilanteessa.	vaivattomasti jo- kapäiväisissä viestintätilan- teissa.	vaativammissa ti- lanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.
T7 tukea oppi- laan aloitteelli- suutta viestin- nässä, kompen- saatiokeinojen käytössä ja mer- kitysneuvottelun käymisessä	S3	Oppilas oppii ole- maan aloitteelli- nen vuorovaiku- tustilanteissa. Oppilas oppii käyttämään vies- tintästrategioita.	Viestintästrategi- oiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa rea- goida suppein sanallisin ilmauk- sin, pienin elein (esim. nyökkää- mällä), äännäh- dyksin tai muun- laisella minimipa- lautteella. Oppilas joutuu pyytämään sel- vennystä tai tois- toa hyvin usein.	Oppilas osallistuu enenevässä mää- rin viestintään käyttäen tarvitta- essa vakiosanon- toja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään tois- toa tai selven- nystä silloin täl- löin. Oppilas käyttää esim. lähikäsi- tettä tai yleisem- pää käsitettä, kun ei tiedä täs- mällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloit- teellinen viestin- nän eri vaiheissa ja osaa varmis- taa, onko viestin- täkumppani ymmärtänyt vies- tin, sekä kiertää tai korvata tunte- mattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudel- leen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien mer- kityksistä.	Oppilas pystyy olemaan aloit- teellinen tuttua aihetta käsittele- vässä vuorovai- kutustilanteessa ja osaa varmis- taa, onko viestin- täkumppani ym- märtänyt viestin, korjata väärinym- märryksiä sekä kiertää tai kor- vata tuntematto- man sanan tai muotoilla vies- tinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ja melko mutkik- kaidenkin

							ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	Oppilas oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Hän oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiniinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeitä kulttuurisia käytänteitä.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T9 tarjota oppilaille mahdollisuuksia kuulla ja	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua	Oppilas pystyy seuraamaan	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin	Oppilas ymmärtää pääasiat ja useita

<p>lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita</p>		<p>kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.</p>		<p>sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana.</p> <p>Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.</p>	<p>hyvin summattaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.</p> <p>Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.</p>	<p>yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokeemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistumatta.</p>	<p>yksityiskohtia hieman vaativammasta normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä.</p> <p>Oppilas ymmärtää yhteiseen kokeemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistumatta.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p>				<p>Taitotaso A1.3</p>	<p>Taitotaso A2.2</p>	<p>Taitotaso B1.1</p>	<p>Taitotaso B1.1/B1.2</p>

<p>T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>	<p>Tekstien tuottamistaidot</p>	<p>Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväistöä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakenevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakenevalikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
--	-----------	--	---------------------------------	--	--	--	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet vuosiluokilla 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 Oppilas ymmärtää, että englannin kielessä on eri variantteja, sekä maantieteellisiä että sosiaalisia.	T1 Oppilas tutustuu englannin levinneisyyteen maailmassa.	T1 Oppilas osaa kuvata, missä englantia puhutaan, ja mainita englannin levinneisyyden syitä.
T2 Oppilas etsii itseään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.	T2 Oppilas etsii ja käyttää itseään kiinnostavia autenttisia englanninkielisiä sisältöjä ja tutkii niitä eri kulttuurien näkökulmista.	T2 Oppilas osaa käyttää monipuolista ja monimediaista autenttista materiaalia kehittääkseen ymmärrystään eri kulttuureista.
T3 Oppilas tekee havaintoja englannin kielen säännönmukaisuuksista ja osaa vertailla eri kieliä.	T3 Oppilas vertailee eri kielten tapoja ilmaista asioita ja eri kielten säännönmukaisuuksia.	T3 Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas tuntee englannin kielitiedon keskeisiä käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot
T4 Oppilas harjoittelee erilaisia opiskelutaitoja sekä omien vahvuksiensa hyödyntämistä. Oppilas harjoittelee oman osaamisensa arviointia ja siihen perustuvaa itseohjautuvuutta.	T4 Oppilas harjoittelee monipuolisesti yhteistoiminnallista työskentelyä. Oppilas harjoittelee koko kehon käyttämistä ilmaisussaan. Oppilas harjoittelee oman oppimisensa ja opiskelutaitojensa kehittymisen arviointia.	T4 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttää erilaisia oppimisen tapoja löytäen niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.

		Oppilas osaa arvioida osaamistaan ja työskentelyään realistisesti, ja opiskella tavoitteellisesti.
T5 Oppilas harjoittelee tiedon ryhmittelyä ja prosessointia sekä autenttisten lähteiden käyttöä. Oppilas opettelee valitsemaan itsenäisesti hänelle sopivia oppimateriaaleja.	T5 Oppilas käyttää opiskelussaan itselleen merkityksellisiä aiheita ja sisältöjä sekä harjoittelee tiedon kriittistä käsittelyä ja tosielämän ongelmien ratkaisua.	T5 Oppilas osaa luovasti ja itseohjautuvasti soveltaa kielenopiskelutaitojaan, hahmottaa kokonaisuuksia ja käyttää tietoa monipuolisesti. Oppilas luottaa itseensä kielenopiskelijana.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
T6 Oppilas harjoittelee keskustelemaan omaan elämäänsä liittyvistä asioista ja toimimaan erilaisissa viestinnällisissä konteksteissa.	T6 Oppilas harjoittelee keskustelemaan ja ilmaisemaan mielipiteensä häntä kiinnostavista aiheista erilaisissa tilanteissa.	T6 Oppilas osaa keskustella ja esittää mielipiteitä monenlaisista hänen ikätasolleen ja elämänkokemukseen sopivista aiheista.
T7 Oppilas havainnoi erilaisia viestintätilanteita ja niiden vaikutusta kieleen. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja viestintästrategioita.	T7 Oppilas osallistuu erilaisiin viestintätilanteisiin ja harjoittelee niihin sopivaa kielenkäyttöä. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja viestintästrategioita.	T7 Oppilas osoittaa aloitteellisuutta vuorovaikutustilanteissa ja osaa käyttää viestintästrategioita.
T8 Oppilas tekee havaintoja viestinnän ja vuorovaikutuksen eroista ja yhtäläisyyksistä eri kulttuureissa.	T8 Oppilas harjoittelee keskustelua ja vuorovaikutusta kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä.	T8 Oppilas tunnistaa viestinnän kulttuurisia piirteitä ja osaa osallistua rakentavaan kulttuurienväliseen viestintään.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
T9 Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkintaa, kokonaisuuksien hahmotamista ja oleellisen sisällön tunnistamista.	T9 Oppilas harjoittelee asiatekstin tulkitsemista sekä ydin sisällön tiivistämistä monimediaisessa ympäristössä.	T9 Oppilas kuulee ja lukee monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä tekstejä monimediaisessa ympäristössä sekä osaa tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee esiintymis- ja ilmaisutaitoja suullisesti, kirjallisesti ja eri medioita hyödyntäen. Oppilas havainnoi ja harjoittelee ääntämistä, puherytimiä ja intonaatiota.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee tekstin tuottamista suullisesti, kirjallisesti ja digitaalisesti eri medioita hyödyntäen monipuolisesti eri aiheista. Oppilas harjoittelee ääntämistä ja intonaatiota.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas osaa tuottaa sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista. Oppilas osaa ääntää englantia oikein ja käyttää kielen rakenteita monipuolisesti.</p>
---	--	--

Matematiikka

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7–9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetus-suunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja it-seluottamusta	S1–S6	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Oppilas pyrkii vahvistamaan positiivista		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen perusteena. Oppilaita ohjataan</i>			

matematiikan oppijana		minäkuvaansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		<i>pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1–S6	Oppilas aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu oma-toimisesti ryhmän toimintaan.	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas kykenee ohjattuna aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä.	Oppilas työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Oppilas ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.
Työskentelyn taidot							
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä	S1–S6	Oppilas havaitsee ja ymmärtää oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee ja kuvailee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas löytää ja selittää perustelujen oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1–S6	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1–S6	Oppilas jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä hyödyntäen matematiikan menetelmiä.	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta.	Oppilas osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja ratkaisee ohjattuna ongelmia.	Oppilas jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia.	Oppilas tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1–S6	Oppilas arvioi ja kehittää matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun ja pohtii ohjattuna tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas selittää laatimansa ratkaisun, pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Oppilas tarkastelee kriittisesti matemaattista ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja tarvittaessa kehittää ratkaisuaan.

<p>T7 rohkaista oppilasta sovelta- maan matema- tiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja käyttää mate- matiikkaa eri ym- päristöissä ja toi- sissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia mate- matiikan kielelle.</p>	<p>Matematiikan so- veltaminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa matematiikan käyttömahdolli- suudet ympäril- lään ja tietää on- gelman mate- maattisen muo- toilun tarpeelli- suuden.</p>	<p>Oppilas soveltaa matematiikkaa muotoillen on- gelmia matema- tiikan kielelle an- nettuja esimerk- kejä noudattaen.</p>	<p>Oppilas soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaa- limailman on- gelmia matema- tiikan kielelle.</p>	<p>Oppilas antaa esi- merkkejä, kuinka ma- tematiik- kaa sovel- letaan yh- teiskun- nassa.</p> <p>Oppilas hyödyntää matema- tiikan tai- tojaan eri tilanteissa.</p>
<p>T8 ohjata oppi- lasta kehittä- mään tiedonhal- linta- ja analy- sointitaitojaan sekä opastaa tie- don kriittiseen tarkasteluun</p>	<p>S1, S4, S6</p>	<p>Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen toden- peräisyyttä ja merkitsevyyttä.</p>	<p>Tiedon analy- sointi ja kriittinen tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa ver- tailla ohjattuna tietoa matemaat- tisella perus- teella.</p>	<p>Oppilas käsitte- lee ja esittää tie- toa annetun esi- merkin mukai- sesti.</p>	<p>Oppilas hankkii, käsittelee ja esit- tää tietoa sekä pohtii sen uskot- tavuutta.</p>	<p>Oppilas soveltaa tiedonhal- linta- ja analysoin- titaitoja, tulkitsee tietoa sekä arvioi tie- don luo- tetta- vuutta.</p>

T9 opastaa oppilasta sovelta- maan tieto- ja viestintäteknolo- giaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1–S6	Oppilas soveltaa tarkoituksenmu- kaista teknolo- giaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia rat- kaistaessa.	Tieto- ja viestin- täteknologian käyttö	Oppilas tutus- tuu matematiikan oppimista tu- kevaan ohjelmis- toon ja käyttää sitä ohjatusti.	Oppilas käyttää sopivaa ohjelmis- toa omien tuo- tosten laatimi- seen ja matema- tiikan opiskeluun.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintä- teknologiaa ma- temaattisten on- gelmien tarkaste- lemiseen ja rat- kaisemiseen.	Oppilas soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintä- teknolo- giaa tutki- vassa työs- kente- lyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							
T10 ohjata oppi- lasta vahvista- maan päättely- ja päässälasku- taitoa sekä kan- nustaa oppilasta käyttämään las- kutaitoaan eri ti- lanteissa	S1, S2	Oppilas tekee päätelmiä ja las- kelmia arjen toi- mintojensa tu- eksi. Hän rohkais- tuu käyttämään päässälaskutaito- aan.	Päättely- ja las- kutaito	Oppilas laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjat- tuna matemaatti- sia säännönmu- kaisuuksia.	Oppilas laskee päässään lasku- toimituksia ja löytää mate- maattisia sään- nönmukaisuuk- sia.	Oppilas käyttää aktiivisesti päät- tely- ja päässälas- kutaitoa.	Oppilas laskee päässään monivai- heisia las- kutoimi- tuksia ja soveltaa päättely- kykyään eri tilan- teissa.
T11 ohjata oppi- lasta kehittä- mään kykyään laskea	S2	Oppilas laskee peruslaskutoimi- tuksia rationaali- luvuilla.	Peruslaskutoimi- tukset rationaali- luvuilla	Oppilas laskee samannimis- ten, positiivisten murtolukujen	Oppilas laskee positiivisten mur- tolukujen	Oppilas laskee sujuvasti perus- laskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Oppilas hyödyntää rationaali- lukujen

peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla				yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo murtoluvun kokonaisluvulla.	yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.		peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalitylukuihin	S2	Oppilas ymmärtää reaalitylukujen algebrallisia, järjestys- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu piihin ja neliöjuureen.	Lukukäsite	Oppilas sijoittaa annetun desimaaliluvun luku-suoralle. Oppilas tunnistaa tilanteet, jolloin tarvitaan pyöristämistä.	Oppilas kuvailee, millaisia lukuja on eri lukujoukoissa ja sijoittaa niitä lukusuoralle. Oppilas pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Oppilas tunnistaa rationaaliluvun ja irrationaaliluvun eron. Oppilas pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Oppilas ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruusjärjestyksen.
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosentti-osuuden, prosenttiluvun	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas selittää, päättelee tai laskee prosentti-osuuden ja prosenttiluvun osoittaman määrän.	Oppilas laskee prosentti-osuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.	Oppilas osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä. Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.	Oppilas tekee suhteellista vertailua ja hyödyntää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.

		osoittaman määrän sekä muutosten ja vertailuprosentin.					
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälöratkaisutaitojaan	S3, S4	Oppilas ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättelämällä ja symbolisesti.	Tuntemattoman käsite ja yhtälöratkaisutaidot	Oppilas yhdistää samanmuotoisia termejä. Oppilas ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä ja päätelee ohjattuna vaillinaisen toisen asteen yhtälön jonkin ratkaisun.	Oppilas sieventää lausekkeitä. Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja vaillinaisen toisen asteen yhtälön joko päättelämällä tai symbolisesti.	Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti.	Oppilas käyttää sujuvasti tuntemattomaa yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälöratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen sekä ohjata	S3, S4	Oppilas laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas laskee lausekkeen arvon ja lukee leikkauspisteiden koordinaatteja.	Oppilas sijoittaa muuttujan paikalle lukuarvoja ja saatuja pisteitä koordinaatistoon.	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet sekä osaa piirtää funktion kuvaajia.	Oppilas käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää

<p>oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista</p>		<p>funktion kuvaaja. Oppilas tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.</p>		<p>Oppilas tunnistaa nousevan ja laskevan suoran yhtälöstä.</p> <p>Oppilas piirtää ohjattuna ensimmäisen asteen funktion kuvaajan koordinaatistoon.</p>	<p>Oppilas piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti tai algebrallisesti.</p>	<p>Oppilas ratkaisee annetun yhtälöparin graafisesti ja algebrallisesti.</p>	<p>yhtälönratkaisun geometrisen merkityksen.</p> <p>Oppilas osaa tulkita kuvaaja monipuolisesti.</p>
<p>T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä</p>	<p>S5</p>	<p>Oppilas tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Oppilas ymmärtää symmetriaan ja yhdenmuotoisuuden liittyviä</p>	<p>Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja.</p> <p>Oppilas piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.</p>	<p>Oppilas piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.</p> <p>Oppilas löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuvioista, käyttää verrantoa ja osaa määrittää mittakaavan.</p>	<p>Oppilas hyödyntää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuden liittyviä ominaisuuksia.</p> <p>Oppilas käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.</p>	<p>Oppilas käyttää yhdenmuotoisuutta ja verrantoa ongelmanratkaisussa.</p>

		ominaisuuksia ja verrannollisuutta.					
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	Oppilas ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas laskee hypotenuusan pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta. Oppilas osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Oppilas tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometrisiin funktioihin. Oppilas laskee ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Oppilas käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislauseetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

<p>T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia</p>	<p>S5</p>	<p>Oppilas tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietoaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja veto- mittojen välillä muunnoksia.</p>	<p>Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito</p>	<p>Oppilas muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä.</p> <p>Oppilas osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisen särmiön tilavuuden.</p>	<p>Oppilas muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä.</p> <p>Oppilas laskee yleisimpien tasokuvioiden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.</p>	<p>Oppilas käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.</p> <p>Oppilas laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan.</p> <p>Oppilas laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.</p>	<p>Oppilas laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.</p>
<p>T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä</p>	<p>S6</p>	<p>Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita</p>	<p>Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta</p>	<p>Oppilas lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta.</p> <p>Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää</p>	<p>Oppilas osaa esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla.</p> <p>Oppilas laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää</p>	<p>Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa pienen tutkimuksen, jossa hyödyntää tilastolaskentaa.</p>	<p>Oppilas havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen.</p>

		<p>niihin perustuen. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää tyyppi-arvon sekä mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä. Oppilas määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.</p>		<p>ohjattuna tyyppi-arvon ja mediaanin.</p> <p>Oppilas päättelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä.</p> <p>Oppilas laskee klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.</p>
<p>T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluun sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisuun</p>	S1	<p>Oppilas ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.</p>	<p>Algoritmisen ajattelu ja ohjelmointitaidot</p>	<p>Oppilas tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.</p>	<p>Oppilas käyttää ehto- ja toistorakennetta ohjelmoinnissa sekä testaa ja tulkitsee ohjelmia.</p>	<p>Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.</p>	<p>Oppilas hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa.</p> <p>Oppilas muokkaa ja kehittää ohjelmaa.</p>

Vuosioukkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
<p>T1</p> <p>Oppilas kiinnostuu matematiikan opiskelusta.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii tunnistamaan aiemmin oppimaansa tietoa ja hyödyntämään sitä uuden tiedon oppimisessa.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii käyttämään matematiikkaa erilaisissa tilanteissa ja luottamaan itseensä matematiikan oppijana.</p>
<p>T2</p> <p>Oppilas oppii tunnistamaan omaa osaamistaan ja ottamaan vastuuta niiden matemaattisten taitojen harjoittamisesta, jotka tuntuvat vielä epävarmoilta. Oppilas osaa tehdä yhteistyötä toisten oppilaiden kanssa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas oppii työskentelemään pitkäjänteisesti matemaattisten taitojen kehittämiseksi sekä toimimaan yhdessä myös muiden kanssa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas opiskelee matematiikkaa pitkäjänteisesti sekä toimii yhdessä myös muiden kanssa.</p>
Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot
<p>T3</p> <p>Oppilas oppii havaitsemaan matemaattisten toimintojen yhteyksiä ja ymmärtämään niiden osaamisen merkityksen matematiikan oppimisen kannalta.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas oppii havaitsemaan matematiikassa oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan tietorakenteita.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan niistä kokonaisuuksia. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa oppimaansa.</p>

<p>T4</p> <p>Oppilas tutustuu täsmällisen matemaattisen kielen käyttöön matemaattisia päätelyjä ja vastauksia kirjoittaessaan. Oppilas oppii selittämään ajatuksiaan myös suullisesti. Oppilas tunnistaa matematiikalle ominaisia ilmaisuja ja käsitteitä.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas harjoittelee käyttämään täsmällisiä matemaattisia käsitteitä, merkintöjä ja ilmaisuja ja hyödyntää niitä tehtävien ratkaisuisissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas oppii täsmällisen matemaattisen ilmaisun ja osaa perustella valitsemiansa laskutapoja myös suullisesti</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee loogisen ajattelun taitoja.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee luovan ja loogisen ajattelun taitoja.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas osaa ratkaista loogista ja luovaa ajattelua vaativia matemaattisia tehtäviä ja kehittää siinä edelleen taitojaan.</p>
<p>T6</p> <p>Oppilas oppii tiedostamaan, mitkä ratkaisun vaiheet kuuluvat hyvään ratkaisuun ja arvioimaan saamiensa vastausten mielekkyyttä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas kehittää matemaattisia ratkaisujaan ja arvioi kriittisesti saamiensa tulosten mielekkyyttä.</p>
<p>T7</p> <p>Oppilas oppii havaitsemaan ympäristöstään ilmiöitä, joiden ratkaisemiseksi voidaan käyttää matematiikkaa. Oppilas oppii soveltamaan taitojaan tehdessään erilaisia valintoja ja päätöksiä, esim. ostoksia tehdessään.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas oppii näkemään matematiikkaa ympäröivässä yhteiskunnassa ja soveltamaan matematiikantaitojaan eri oppiaineiden opiskelussa.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas osaa soveltaa matematiikan taitojaan eri oppiaineiden opiskelussa ja ympäröivässä yhteiskunnassa.</p>
		<p>T8</p> <p>Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitysvyyttä.</p>

		<p>T9</p> <p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan oppimiseen sekä tiedon koontiin, muokkaukseen ja havainnollistamiseen.</p>
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet
<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee päättely- ja päässä-laskutaitoja arkisissa tilanteissa.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas oppii käyttämään päättely- ja päässä-laskutaitoaan eri tilanteissa.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas osaa käyttää päättely- ja päässä-laskutaitoaan eri tilanteissa.</p>
	<p>T11</p> <p>Oppilas osaa käyttää peruslaskutoimituksia ratkaistessaan erilaisia matemaattisia ongelmia.</p>	
	<p>T12</p> <p>Oppilas laajentaa lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityttöihin.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas syventää eri lukualueiden ymmärtämistä.</p>
<p>T13</p> <p>Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden ja prosenttiluvun määrän kokonaisuudesta.</p>	<p>T13 Oppilas syventää taitojaan prosenttilaskennassa soveltamalla taitojaan arkielämään liittyvissä tehtävissä ja tilanteissa. Oppilas osaa soveltaa ja syventää prosenttilaskennassa</p>	

<p>Oppilas oppii käyttämään matematiikassa oppimia taitojaan esim. oppimiskokonaisuuksissa.</p>	<p>tarvittavia taitoja erilaisissa arkielämän tilanteissa.</p>	
	<p>T14</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja ratkaisemaan ensimmäisen asteen yhtälöt ja vaillinaiset toisen asteen yhtälöt.</p>	<p>T14</p> <p>Oppilas syventää yhtälönratkaisutaitojaan sekä soveltaa niitä erilaisissa ongelmanratkaisuisissa.</p>

		<p>T15</p> <p>Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen. Oppilas osaa piirtää funktion kuvaajia sekä tulkita niitä.</p>
<p>T16</p> <p>Oppilas oppii käyttämään oikeita käsitteitä kuvaaillessaan geometrisia kuvioita, niiden ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä.</p>	<p>T16</p> <p>Oppilas opiskelee geometrian käsitteitä ja käyttää niitä tarkoituksenmukaisesti kuvatesaan geometristen kuvioiden ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p>	<p>T16</p> <p>Oppilas osaa käyttää geometrian käsitteitä tarkoituksenmukaisesti kuvaaillessaan kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p>
<p>T17</p> <p>Oppilas oppii hahmottamaan suorakulmaisen kolmion ja ympyrän geometrisiä yhteyksiä ja ymmärtämään niiden merkityksen tehtäviä ratkaistessaan.</p>	<p>T17</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia, kuten Pythagoraan lausetta.</p>	<p>T17</p> <p>Oppilas soveltaa ja syventää aiemmin oppimiansa taitoja uuden tiedon oppimisessa,</p>
	<p>T18</p> <p>Oppilas laajentaa taitoaan laskea monikulmioiden sekä ympyrän ja sektorin pinta-aloja.</p>	<p>T18</p> <p>Oppilas syventää taitojaan laskea piirejä ja pinta-aloja sekä ymmärtää, miten niitä voidaan hyödyntää tilavuuksia laskehtaessa.</p>
		<p>T19</p> <p>Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon sekä mediaanin. Oppilas ymmärtää ja määrittää</p>

		klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä osaa tehdä johtopäätöksiä
T20 Oppilas harjoittelee kirjoittamaan ohjelmakoodia, joka suorittaa yksinkertaisia laskutoimituksia tai piirtää geometrisia kuvioita. Oppilas harjoittelee vertailuoperaattoreiden käyttöä väite- ja ehtolauseissa tutustuessaan totuusarvoihin.	T20 Oppilas oppii suunnittelemaan ja ohjelmoimaan algoritmin, jolla voidaan ratkaista jokin ongelma tai tehtävä, joka voi olla esim. animaatio tai peli.	T20 Oppilas oppii käyttämään funktioita ja muuttujia ohjelmointitehtävissä. Oppilas osaa jakaa ongelman osaongelmiin, ratkaista ne ohjelmoimalla ja yhdistää osat yhdeksi ratkaisuksi.

Biologia

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7–9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havainnot, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän

tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisöohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa, vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1–S4, S6	Oppilas syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tuntemus	Oppilas osaa luokitella metsäekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin. Oppilas rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista.	Oppilas osaa luokitella ja nimetä metsäekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Oppilas tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä.	Oppilas osaa kuvailla ja kertoa metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas tunnistaa, nimeää ja vertailee erilaisia ekosysteemejä.	Oppilas osaa selittää ja perustella metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas vertailee eri ekosysteemejä ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.

				Oppilas tunnistaa ja nimeää joi-takin lajeja.	Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja.	Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Oppilas tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1–S5	Oppilas oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.	Eliökunnan ja eliöiden rakenteiden ja elintoimintojen tuntemus	Oppilas osaa nimitä eliökunnat sekä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja.	Oppilas osaa nimitä eliökunnat. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintoimintoja.	Oppilas osaa nimeätä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun periaatteita esimerkkilajien avulla. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.	Oppilas osaa nimitä eliökunnat ja perustella eliökunnan luokittelun periaatteita. Oppilas tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintoimintoja ja niiden tehtäviä.

<p>T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle</p>	<p>S1–S4, S6</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina.</p> <p>Oppilas oppii, että erilaiset elinympäristöt lisäävät luonnon monimuotoisuutta.</p>	<p>Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia.</p> <p>Oppilas antaa joi-takin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin.</p> <p>Oppilas kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin.</p> <p>Oppilas kertoo esimerkkejä elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle.</p> <p>Oppilas kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.</p>	<p>Oppilas osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita.</p> <p>Oppilas perustelee elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.</p> <p>Oppilas perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita</p>	<p>S1, S4, S5</p>	<p>Oppilas oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.</p>	<p>Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.</p>	<p>Oppilas osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa</p>

				<p>Oppilas kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.</p>	<p>Oppilas tietää, mitä bioteknologia tarkoittaa.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.</p>	<p>Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.</p> <p>Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.</p>	<p>osaamistaan käytännön esimerkkeihin.</p> <p>Oppilas kertoo esimerkkejä siitä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään, sekä bioteknologian mahdollisuuksista ja haasteista.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina.</p> <p>Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.</p>
--	--	--	--	--	--	--	---

<p>T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustointoja</p>	<p>S5</p>	<p>Oppilas oppii ihmisen yksilönkehityksen ja kasvun vaiheet.</p> <p>Oppilas oppii elimistön perustoinnot.</p>	<p>Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisimpien elimistöjen tehtäviä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintointoja.</p> <p>Oppilas kuvailee ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintointoja ja säätelyjärjestelmiä.</p> <p>Oppilas kertoo ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ja kuvailla ihmisen elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintointoja ja säätelyjärjestelmiä ja selittää, kuinka ne muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia.</p> <p>Oppilas selittää perustellen ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.</p>
<p>T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään</p>	<p>S6</p>	<p>Oppilas oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin.</p> <p>Oppilas ymmärtää biologian</p>	<p>Ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen hahmottaminen sekä kestävän tulevaisuuden ymmärrys</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p> <p>Oppilas luettelee kestävän kehityksen osa-alueet.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p> <p>Oppilas kuvailee kestävän</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p> <p>Oppilas kuvailee kestävän</p>	<p>Oppilas osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja tarkastelee muutosten seurauksia.</p>

ekosysteemipalveluiden merkitys		<p>merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas ymmärtää biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen.</p>			<p>kehityksen osat alueet ja antaa joitakin esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.</p> <p>Oppilas antaa esimerkkejä biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.</p>	<p>kehityksen osat alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.</p> <p>Oppilas kertoo biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.</p>	<p>Oppilas selittää syy-seuraussuhteita kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näkemyksensä biologisen tiedon pohjalta.</p> <p>Oppilas arvioi biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkitystä kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.</p>
---------------------------------	--	--	--	--	---	---	--

Biologiset taidot

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1–S6	Oppilas oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin.	Oppilas osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti.
					Oppilas esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan	Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin	Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin

				Oppilas kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin.	tavan tiedon esittämiseen. Oppilas asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.	jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.	Biologisen tutkimusvälineistön, teknologian ja tiedon käyttö	Oppilas osallistuu opetukseen laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää joitakin biologian tutkimusvälineitä ohjattuna. Oppilas hakee biologista tietoa	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa ohjatusti. Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä.	Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian

				erilaisista tietolähteistä ohjautusti.	Oppilas hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.	Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.	tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1–S4, S6	Oppilas oppii koostamaan eliökoelman. Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjatusti pienen eliökoelman. Oppilas osallistuu kasvien kasvatukseen.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti pienimuotoisen perinteisen tai digitaalisen kasvikoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen ja	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa kasvatuskokeen ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti laajahkon ja huolellisesti toteutetun perinteisen tai digitaalisen kasvikoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa

					kertoo kasvatuskokeen tulokset.	biologiseen ilmiöön liittyen.	kasvatuskokeen, arvioi kokeen tulosten luotettavuutta sekä selittää, miten kasvatuskoe liittyy tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1–S6	Oppilas oppii tekemään biologisia tutkimuksia.	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa havainnoida laboratoriossa ja maastossa. Oppilas tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman tutkimuksen itsenäisesti ja raportoi sen tulokset selkeästi.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä	S6	Oppilas oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa	Oppilas osaa pohtia ja perustella, miten biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässään sekä

yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa		omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.			terveyteen ja ympäristöön.	elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.	yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1–S6	Oppilas oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Oppilaan luontosuhde vahvistuu.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Oppilas oppii tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T14 innostaa oppilasta	S6	Oppilas innostuu vaikuttamaan ja		<i>Ei käytetä arvosanan</i>			

vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi		toimimaan kestäväns tulevaisuuden rakentamiseksi.		<i>muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
---	--	---	--	--	--	--	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Biologinen tieto ja ymmärrys	Biologinen tieto ja ymmärrys	Biologinen tieto ja ymmärrys
	<p>T1</p> <p>Oppilas syventää tietojaan metsäekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan tavallisia metsän eliölajeja.</p>	
<p>T2</p> <p>Oppilas oppii eliökunnan pääryhmät ja luokittelun pääperiaatteita esimerkkejä käyttäen. Oppilas oppii kuvailemaan eri eliöiden rakenteita ja elintoimintoja.</p>		
<p>T3</p> <p>Oppilas tutustuu erilaisiin elinympäristöihin. Oppilas kiinnittää huomiota erityisesti lähiseudun vesistöihin ja niissä elävään lajistoon. Oppilas oppii tunnistamaan vesiympäristön tavallisia eliölajeja.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina.</p>	

Oppilas ymmärtää vesieliöiden sopeutumista omaan elinympäristöönsä.	Oppilas oppii, että erilaiset ekosysteemit lisäävät metsän monimuotoisuutta.	
		T4 Oppilas tutustuu perinnöllisyyden perusteisiin ja ymmärtää, miten perimä vaikuttaa yksilönkehitykseen ja yksilön ominaisuuksiin. Oppilas ymmärtää evoluution peruseriaatteen ja sen miten elämä on maapallolla kehittynyt.
		T5 Oppilas oppii ihmisen elimistön perusrakenteet ja elintoiminnot. Oppilas tarkastelee ihmisen lisääntymistä, yksilönkehitystä ja kasvua.
T6 Oppilas tutustuu luonnonsuojelun eri osa-alueisiin. Oppilas tarkastelee tarkemmin vettä luonnonvarana sekä vesiluonnon ja vesiympäristössä elävien lajien suojelua. Oppilas pohtii ja tutkii oman toiminnan merkitystä osana luonnonsuojelua.	T6 Oppilas tekee metsäekosysteemiinliittyviä pienimuotoisia tutkimuksia, joiden avulla hän havainnoi ekosysteemin toimintaa ja ihmisen vaikutusta luontoon. Oppilas tutustuu metsiin Suomen tärkeimpänä luonnonvarana ja pohtii metsien kestävästä käytöstä. Oppilas tarkastelee luonnon tarjoamien ekosysteemipalveluiden merkitystä Suomen ja koko maapallon kannalta. Oppilas pohtii metsien monikäyttöä ja oppii jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet. Oppilaan positiivinen asenne luontoa kohtaan vahvistuu.	
Biologiset taidot	Biologiset taidot	Biologiset taidot
T7 Oppilas tutustuu elämän tunnusmerkkeihin ja edellytyksiin maapallolla. Oppilas harjoittelee esittämään	T7 Oppilas tutustuu luonnontieteelliseen tutkimukseen suunnittelemalla ja toteuttamalla	T7 Oppilas tutustuu luonnontieteelliseen tutkimukseen suunnittelemalla ja toteuttamalla pienimuotoisia kokeita

<p>mielekkäitä luonnontieteellisiä kysymyksiä ja pohtii niihin vastauksia.</p>	<p>ryhmässä pienimuotoisen metsätutkimuksen. Metsätutkimuksen yhteydessä oppilas oppii itse tekemään luonnontieteellisiä kysymyksiä, hypoteeseja ja johtopäätelmiä. Metsätutkimusten avulla oppilas perehtyy metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen vaikutukseen luonnossa tapahtuviin muutoksiin.</p>	<p>ja testejä liittyen ihmisen rakenteisiin ja elintoimintoihin. Oppilas työskentelee siten, että hänen taitonsa suunnitella, toteuttaa, havainnoida ja tehdä johtopäätelmiä biologisesta tutkimuksesta vahvistuu. Oppilaan taito tehdä luonnontieteellisiä kysymyksiä, hypoteeseja ja johtopäätelmiä vahvistuu kokeiden ja testien yhteydessä.</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas tutustuu mikroskoopin käyttöön, erilaisiin näytteenottovälineisiin ja biologisen tutkimuksen kulkuun. Oppilas harjoittelee tulkitsemaan ja noudattamaan ohjeita turvallisen ja tavoitteellisen työskentelyn turvaamiseksi. Oppilas oppii hyödyntämään teknologiaa esimerkiksi lajinmäärityksessä ja esimerkiksi valokuvaamalla lajeja ja tutkittavia näytteitä.</p>	<p>T8</p> <p>Biologialle tunnusomainen tutkimus- ja mittausvälineistö tulee oppilaalle tutuksi metsätutkimusten yhteydessä. Oppilas harjoittelee tieto- ja viestinteknologian käyttöä raportoidulla metsätutkimusten tuloksia.</p>	<p>T8</p> <p>Biologialle tunnusomainen tutkimus- ja mittausvälineistö tulee oppilaalle tutuksi ihmistä koskevien pienimuotoisten tutkimusten yhteydessä. Oppilas harjoittelee käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa testejä tehdesään. Oppilas harjoittelee tiedonhakua, analysointia, lähdekritiikkiä ja tilastointia. Oppilas havainnollistaa saatuja tuloksia esimerkiksi erilaisin kuvaajin. Oppilas osaa hyödyntää tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.</p>
<p>T9</p> <p>Kasvien kasvatuskokeen avulla oppilas ymmärtää eliöiden lisääntymistä, kasvua ja kehitystä. Kasveja kasvattamalla vahvistuu oppilaan ymmärrys valon, lämpötilan, veden ja ravinteiden merkityksestä kasvulle ja elämälle.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas koostaa kasvion tai jonkin muun eliökokoelman perinteisin keruumenetelmin tai digitaalisesti kuvaamalla.</p>	
<p>T10</p> <p>Oppilas kerää eliönäytteitä, joita tutkii joko maastossa tai luokassa. Kasvinkasvatuskokeen yhteydessä oppilas oppii tekemään hypoteeseja, tutkimusta ja sen raportointia.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tutustuu lähiympäristön metsiin ja niissä tavattaviin eliölajeihin. Maastossa oppilas ottaa näytteitä, joita hän tutkii joko maastossa tai luokassa. Metsätutkimusten</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee työskentelemään erilaisissa oppimisympäristöissä, mahdollisuuksien mukaan myös laboratoriossa. Oppilas havainnoi, kerää ja tallentaa tietoa hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja</p>

	yhteydessä oppilas harjoittelee tekemään hypoteeseja, tutkimusta ja raportointia.	viestintäteknologiaa. Oppilaan taito tehdä hypoteeseja, tutkimusta, johtopäätelmiä sekä tulosten raportointia vahvistuu.
T11 Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelevaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin suunniteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.	T11 Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelevaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin suunniteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.	T11 Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelevaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin suunniteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet	Biologian asenne- ja arvotavoitteet	Biologian asenne- ja arvotavoitteet
T12 Oppilaan kiinnostus ja into luonnon kunnioittamista ja ympäristönsuojelua kohtaan vahvistuu. Oppilas ymmärtää pienenkin ympäristöteon positiivisen merkityksen oman ja erityisesti lähiympäristön eliölajien hyvinvoinnille. Retkillä oppilas harjoittelee vastuullista luonnossa liikkumista.	T12 Oppilas ymmärtää ekosysteemien moninaisuuden ja toiminnan merkityksen luonnonsuojelulle sekä kestäväälle elämän tavalle. Ekosysteemeihin tutustumalla oppilas ymmärtää ihmisen vaikutusta lähiympäristön ja sen eliölajien hyvinvointiin. Oppilas tarkastelee luonnonsuojelun eri muotoja ja saavutuksia.	
	T13 Oppilas tutustuu metsiin luonnonvarana. Oppilas pohtii, miten ihmisen toiminta voi vaikuttaa negatiivisesti ja toisaalta positiivisesti metsäluonnon elinvoimaisuuden ja monimuotoisuuden säilymiseen. Oppilas harjoittelee ekologisesti ja eettisesti	T13 Oppilas harjoittelee hyödyntämään biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa. Oppilas oppii esittämään perusteelluja eettisesti kestäville valinnoille.

	perusteltujen kysymysten tekemistä ja niiden avulla vaikuttamista.	
T14 Oppilas harjoittelee vastuullisuutta esimerkiksi keräämällä roskia retkien yhteydessä. Oppilas pohtii, miten erilaiset tekijät voivat vaikuttaa negatiivisesti ja toisaalta positiivisesti vesiluonnon puhtaana säilymiseen.	T14 Oppilas pohtii omaa vastuuta ja oman toiminnan merkitystä kestäväen tulevaisuuden kannalta. Retkillä oppilas harjoittelee vastuullista luonnossa liikkumista kunnioittaen samalla jokamiehenoikeuksia ja velvollisuuksia.	T14 Oppilas tutustuu erilaisiin vaikuttamiskeinoihin. Oppilas harjoittelee toimimaan ja vaikuttamaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi.

Maantieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7–9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geometiataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin

päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea oppilaan jäsenyteen karttakuvan rakentumista maapallosta	S1–S6	Oppilas oppii hahmottamaan maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Hän oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisten paikannimistön tunteminen	Oppilas osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Oppilas nimeää kartalta valtameret ja maanosat.	Oppilas osaa nimetä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää nimeämiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	Oppilas osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemiä, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Oppilas osaa käyttää karttakuvan peruspiirteitä tarkoituksenmukaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja nimistöä maantieteellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan	S1–S4, S6	Oppilas oppii luonnonmaantieteellisten	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa antaa esimerkkejä maapallon	Oppilas osaa kertoa maapallon muodon ja	Oppilas osaa selittää maapallon muodon ja	Oppilas ymmärtää Maan planeetaarisuuden sekä

<p>luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla</p>		<p>ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii tunnistamaan ja kuvailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla.</p>		<p>muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä.</p> <p>Oppilas nimeää erilaisia luonnonmaisemia.</p>	<p>liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä esimerkkien avulla.</p> <p>Oppilas nimeää lämpövyöhykkeet.</p> <p>Oppilas nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmastosta- ja kasvillisuusalueista.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja kuvailee luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla.</p>	<p>liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla.</p> <p>Oppilas nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmastosta- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Oppilas antaa esimerkkejä luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.</p>	<p>osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä ja kertoa miten ne vaikuttavat ihmisen toimintaan.</p> <p>Oppilas osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmastosta- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Oppilas selittää luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneita tekijöitä Suomessa ja maapallolla.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii ihmismaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän</p>	<p>Ihmismaantieteellisten ilmiöiden tuntemus</p>	<p>Oppilas osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiöitä, kuten</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ja antaa esimerkkejä</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa</p>	<p>Oppilas osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä</p>

<p>ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla</p>		<p>oppii kulttuurien piirteiden ja kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja maapallon eri alueilla.</p>		<p>väestö, elinkeinot, liikenne muodot ja matkailu Suomessa ja muualla maailmassa.</p>	<p>ihmismaanteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas nimeää joitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat kulttuurien piirteisiin.</p> <p>Oppilas kuvailee erilaisia kulttuurimaisemia.</p>	<p>ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas kertoo, millaiset tekijät vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla.</p> <p>Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.</p>	<p>ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella syntyy vaikuttaneita tekijöitä.</p> <p>Oppilas kuvailee kulttuurien piirteiden vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas selittää, mitkä tekijät vaikuttavat kulttuurimaisemien syntyy Suomessa ja muualla maailmassa.</p>
<p>T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta.</p>	<p>Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri</p>	<p>Oppilas osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää</p>

sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys		Oppilas ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.		Oppilas nimeää erilaisia luonnonvaroja.	Oppilas luokittelee luonnonvaroja niiden kestävyyden näkökulmasta.	puolilla maapalloa. Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	alueellisia esimerkkejä niistä. Oppilas perustelee, miten ihmisen toiminta aiheuttaa erilaisia ympäristöongelmia. Oppilas osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.
--	--	--	--	---	--	--	---

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Oppilas oppii esittämään	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa kertoa keskeisten maantieteen peruskäsitteiden merkityksen.	Oppilas osaa määritellä maantieteellisiä peruskäsitteitä.	Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä.	Oppilas osaa selittää ilmiöitä käyttämällä tarkoituksenmukaisesti
--	-------	---	--------------------------------	--	---	--	---

maantieteellisiä kysymyksiä		maantieteellisiä kysymyksiä.		Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.	Oppilas tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista. Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.	Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla. Oppilas esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.	maantieteellisiä käsitteitä. Oppilas vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin. Oppilas esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja	S1–S6	Oppilas oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä. Oppilas oppii käyttämään	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa ilmansuunnat. Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin karttamerkkejä.	Oppilas osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla.	Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyypejä sekä ilma- ja satelliittikuvia.

etäisyyksien ymmärrystä		kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan suuntia ja mittaamaan etäisyyksiä.			Oppilas tunnistaa ja nimeää kartta-merkkejä. Oppilas mittaa ja namittakaavan avulla etäisyyksiä.	Oppilas mittaa suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla.	
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1–S6	Oppilas oppii geomediataitoja. Oppilas oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	Geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Oppilas osaa tulkitä kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	Oppilas osaa tulkitä kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediala maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geomediala-aineistosta sekä muista maantieteellisistä malleista.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Maantieteelliset tutkimustaidot	Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen.	Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen.	Oppilas osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen.

				tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa valita sopivan tavan tutkimustulosten esittämiseen.	Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	Oppilas havainnollistaa ja esittää tuloksiaan monipuolisesti geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktiivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1–S6	Oppilas oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkene mistä. Oppilas oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä,	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ohjatusti. Oppilas osaa tunnistaa ympäristön muutoksia.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin itsenäisesti ohjeen mukaan. Oppilas osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja opettajan ohjaamana käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeimpiin ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Oppilas arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä,

		Suomessa ja koko maailmassa.			Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia	ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	Suomessa tai koko maailmassa.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1–S6	Oppilas oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja ja refleктоimaan omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Hän oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmässä työkentelyn, maantieteellisen tiedon esittämisen ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Oppilas erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa omin sanoin. Oppilas kuuntelee toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Oppilas perustelee esittämänsä maantieteellistä tietoa. Oppilas perustelee maantieteellisen tiedon pohjalta johdonmukaisesti omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1–S6	Oppilas oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja eri aluetasoilla.	Osallistumis- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen eri aluetasoilla.	Oppilas osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.	Oppilas osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas osaa suunnitella keinoja lähiympäristön vaalimiseen ja toteuttaa niistä jonkin. Oppilas vertailee ja arvioi eri osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.
---	-------	---	---	---	--	---	---

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1–S6	Oppilas oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
---	-------	--	--	--	--	--	--

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1–S6	Oppilas oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
---	-------	---	--	--	--	--	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	Maantieteellinen tieto ja ymmärrys
T1 Oppilas tutustuu maapallon karttakuvan perusteisiin ja keskeisten kohteiden sijaintiin ja nimistöön. Oppilas hahmottaa koko maapallon karttakuvan.		
T2 Oppilas tutustuu Maan planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Oppilas opiskelee vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Oppilas tarkastelee maapallon eri kehiiä kuten ilmaa,	T2 Oppilas tutustuu erilaisten luonnonmaantieteellisten ilmiöiden kuten jääkauden vaikutuksiin ja näkymiseen Suomessa. Oppilas harjoittelee luonnonmaantieteellisten	

vettä ja maa/-kallioperää. Oppilas harjoittelee luonnonmaantieteellisten ilmiöiden selittämistä.	ilmiöiden selittämistä.Oppilas pohtii Itämeren merkitystä Suomelle.	
	T3 Oppilas pyrkii kuvaamaan kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa.	T3 Oppilas tutustuu ihmisten elämään, kulttuureihin, asumiseen ja elinkeinoihin eri puolilla maapalloa. Oppilas pyrkii ymmärtämään ihmisten elämää ja kulttuurimaisemien vaihtelua Euroopassa ja muualla maailmassa.
T4 Oppilas opiskelee, mitä elämä maapallolla vaatii. Oppilas tutustuu luonnonvarojen esiintymiseen ja kestävään käyttöön. Oppilas tutustuu joihinkin esimerkkeihin tuotteiden elinkaarista.	T4 Oppilas opiskelee, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin Suomessa. Oppilas pohtii, millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan erityisesti Suomessa.Oppilas pohtii luonnonvarojen kestäväää käyttöä.	T4 Oppilas harjoittelee luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen selittämistä. Oppilas ymmärtää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Euroopassa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas ymmärtää, miksi luonnonvarojen kuten energialähteiden kestävä käyttö on tärkeää.
Maantieteelliset taidot	Maantieteelliset taidot	Maantieteelliset taidot
T5 Oppilas tutkii erilaisia alueita. Oppilas tutustuu eri aluetasoiisiin karttoihin, painottaen koko maapallon tarkastelua. Oppilas harjoittelee maantieteellisten kysymysten tekemistä.	T5 Oppilas tutkii erilaisia alueita. Oppilas tulkitsee eri aluetasoisia karttoja painottaen omaa lähiympäristöä, kuntaa ja Suomea.Oppilas harjoittelee alueiden välisten erojen kuvaamista ja selittämistä. Oppilas harjoittelee maantieteellisten kysymysten tekemistä ja pohtii niiden vastauksia.	T5 Oppilas tutkii erilaisia alueita, kuvaa alueiden välisiä eroja ja pyrkii selittämään erojen taustaa. Oppilas tulkitsee eri aluetasoisia karttoja: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.Oppilas tekee maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii niiden vastauksia.

<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee etäisyyksien mittaamista kartalla jana- ja suhdelukumittakaavan avulla ja kartan suuntaamista todellisuuden mukaisesti. Oppilas harjoittelee maastossa liikkumista kartan avulla.</p>		
<p>T7</p> <p>Oppilas harjoittelee kuvien, karttojen, kartta- palvelujen ja muun geomedian käyttöä maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas piirtää käsin yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja. Oppilas opiskelee paikkamäärittäystä koordinaatiston avulla.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tutustuu satelliitti- ja ilmakuvien tulkintaan. Oppilas harjoittelee kuvien ja muun geomedian käyttöä maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas tutustuu paikkatietosovellusten käyttöön (esim. navigaattorit ja sähköiset reittipalvelut).</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tuottaa ja käyttää geomeediaa monipuolisesti käsin piirtämällä sekä tietokoneen ohjelmistoja ja verkkopalveluja hyödyntäen.</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas tekee pienimuotoisen maantieteellisen aluetutkimuksen. Oppilas harjoittelee tutkimustulosten havainnollistamista geomedian avulla ja esittämistä suullisesti.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas tekee pienimuotoisen lähialueeseen tai Suomeen liittyvän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas harjoittelee tutkimustulosten havainnollistamista geomedian avulla ja esittämistä suullisesti.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas tekee pienimuotoisen teemaan tai alueeseen liittyvän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia hyödyntäen monipuolisesti opittuja geomedian taitoja. Oppilas hyödyntää erilaisia tapoja julkaista tutkimus.</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas seuraa maapallon kehiin liittyviä uutisia esim. maanjäristyksistä ja pyörremyrskyistä.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tekee maastotutkimuksia lähiympäristössä. Oppilas tutustuu erityisesti Suomessa tapahtuviin ympäristömuutoksiin ja muutoksia aiheuttaviin tekijöihin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja pohtii tapahtumien taustoja.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tutustuu Euroopassa ja muualla maailmassa tapahtuviin ympäristömuutoksiin ja muutoksia aiheuttaviin tekijöihin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja pyrkii selittämään tapahtumien taustoja.</p>

<p>T10</p> <p>Oppilas työskentelee ryhmässä ja harjoittelee oman toimintansa arviointia. Oppilas harjoittelee mielipiteiden esittämistä maantieteellisistä asioista ja erilaisten näkemysten kuuntelua.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas työskentelee ryhmässä ja arvioi omaa toimintaansa. Oppilas pystyy esittämään mielipiteitään maantieteellisistä asioista. Oppilas opettelee erilaisten näkemysten kuuntelua ja rakentavaa suhtautumista sekä harjoittelee argumentoinnin taitoja.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas työskentelee ryhmässä ja arvioi omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää perusteltuja mielipiteitä maantieteellisistä asioista ja suhtautuu rakentavasti erilaisiin näkemyksiin. Oppilas harjoittelee argumentoinnin taitoja.</p>
		<p>T11</p> <p>Oppilas osallistuu joko itse suunnitellen tai ryhmässä toimien pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektiin hyödyntäen myös biologian sisältöjä</p> <p>Oppilas pohtii globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan ja harjoittelee vaikuttamisen taitoja.</p>
<p>Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet</p>	<p>Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet</p>	<p>Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet</p>
<p>T12</p> <p>Oppilas tutustuu esimerkkeihin, miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas harjoittelee, miten toimia vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas harjoittelee ottamaan kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas pyrkii toimimaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas ottaa perustellen kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin.</p>
		<p>T13</p> <p>Oppilas harjoittelee lähiympäristön ja sen kulttuurien monimuotoisuuden kuvaamista sekä oman alueellisen identiteettinsä tunnistamista. Oppilas pohtii hyvän elämän edellytyksiä, moninaisuuden merkitystä ja</p>

Fysiikka

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsitteitänsä. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätösarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisen arviointia.</i>			
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä	S1–S6	Oppilas arvioi omaa fysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelee pitkäjänteisesti.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisen arviointia.</i>			

työskentelemään pitkään aikaa							
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1–S6	Oppilas ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Oppilas osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	S1–S6	Oppilas ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan energiavarojen	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

energiavarojen kestävä käytön kannalta		kestävän käytön kannalta.			Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja energiavarojen kestävä käytön kannalta.	Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävä käytön kannalta.	Oppilas osaa selittää kestävä tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävä käytön kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1–S6	Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutulla aikaisempaan tietoon ilmiöstä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.

<p>T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.</p>	<p>Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen</p>	<p>Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuuskohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p>	<p>Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan.</p> <p>Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.</p>	<p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia taroituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.</p>
<p>T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.</p>	<p>Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi</p>	<p>Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.</p>	<p>Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa, esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p>	<p>Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen</p>	<p>Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia fyysikalle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa</p>

					Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.	sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. Hän kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu fysiikkaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla näiden käyttöä. Oppilas osallistuu teknologisen ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita ja perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.

<p>T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.</p>	<p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö</p>	<p>Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen.</p> <p>Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.</p> <p>Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.</p>
<p>Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen</p>							
<p>T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä hyödyntää ajattelussaan</p>	<p>Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti.</p>

käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä		luonnontieteellisiä teorioita.				Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet käsitärakenteeksi.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämässä sekä ennusteiden tekemisessä	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Oppilas käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mittaustuloksista yksinkertaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia

tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla		ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.			Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä fysiikalle ominaisella tavalla.	luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla.	tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden fysiikan tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta	S5, S6	Oppilas saavuttaa riittävät	Tiedollisten jatko-	Oppilas tunnistaa joitakin	Oppilas osaa käyttää joitakin	Oppilas osaa käyttää	Oppilas osaa käyttää

saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä		tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä.	opintovalmiuksien saavuttaminen vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	vuorovaikutukseen ja liikkeen sekä sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1–S6	Oppilas soveltaa fysiikan tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

Vuosiluokkaistetut sisällöt eivät tässä kohtaa vaadi päivittämistä.

Kemia

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätösarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa kemian opiskelusta osana oman oppimisen arviointia.</i>			
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1–S6	Oppilas arvioi omaa kemian osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa kemian opiskelusta osana oman oppimisen arviointia.</i>			

<p>T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.</p>	<p>Kemian merkityksen ymmärtäminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja.</p> <p>Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa.</p> <p>Oppilas osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatko-opinnoissa.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.</p>	<p>Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja luonnonvarojen</p>	<p>Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän</p>	<p>Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen</p>

					kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1–S6	Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joita voidaan ottaa tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutumalla aikaisemman tietoon ilmiöstä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa	Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja	Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa

<p>yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti</p>		<p>yhteistyössä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.</p>		<p>tutkimusten toteuttamista työturvallisuuskäsitteet huomioidaan ja pystyy kertomaan havainnoistaan.</p>	<p>noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p>	<p>mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan.</p> <p>Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.</p>	<p>itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.</p>
<p>T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioidaan niitä ja koko tutkimusprosessia</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.</p>	<p>Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi</p>	<p>Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.</p>	<p>Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa ja esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti sekä tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja</p>	<p>Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.</p>	<p>Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia kemialle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa saatuun aineistoon.</p> <p>Oppilas osaa arvioida sekä</p>

					luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.		tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian soveltamista teknologiassa. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu kemiaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla niiden käyttöä. Oppilas osallistuu kemiaa soveltavan ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita sekä perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.

<p>T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.</p>	<p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö</p>	<p>Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen.</p> <p>Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.</p> <p>Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.</p>
--	--------------	--	--	--	--	--	--

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

<p>T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti ja hyödyntää ajattelussaan</p>	<p>Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen</p>	<p>Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti.</p>
--	--------------	---	---	--	---	---	---

käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä		luonnontieteellisiä teorioita.				Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja käsitteet.	Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja käsitteet käsiterakenteeksi.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Oppilas tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvamisessa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Oppilas osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.

perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla		näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.		Oppilas tunnistaa kemialle ominaisella tavalla perusteltuja näkemyksiä.	näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä kemialle ominaisella tavalla.	pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden kemian tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseräitä aineen	S5, S6	Oppilas ymmärtää peruseräitä aineen ominaisuuksista,	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen	Oppilas tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja	Oppilas osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien,	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja

ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muu- toksista		rakenteesta ja aineiden muu- toksista.	ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muu- toksista	aineiden muu- toksiin liittyviä käsitteitä ja ilmi- öitä tutuissa ti- lanteissa.	rakenteiden ja ai- neiden muutos- ten keskeisiä kä- sitteitä, ilmiöitä ja malleja tu- tuissa tilanteissa.	aineiden muu- tostosten keskeisiä käsitteitä, ilmi- öitä ja malleja tutuissa tilan- teissa.	aineiden muutos- ten keskeisiä kä- sitteitä, ilmiöitä ja malleja tu- tuissa ja sovelta- vissa tilanteissa.
T15 ohjata oppi- lasta sovelta- maan kemian tietojään ja tai- tojaan monialai- sissa oppimisko- konaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilan- teissa, kuten luonnossa, elin- keinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1–S6	Oppilas soveltaa kemian tietojään ja taitojaan eri ti- lanteissa.		<i>Ei käytetä arvo- sanan muodos- tamisen perus- teena. Arvioitava osaaminen sisäl- tyy muiden ta- voitteiden osaa- misen kuvauk- siin.</i>			

Ei tarvetta muuttaa tavoitteita.

Terveystieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7–9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Oppilaan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	---------------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

<p>T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntilannetta, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntilannetta, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan.</p>	<p>Terveyteen liittyvät käsitykset</p>	<p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen elämäntilannetta vaiheita.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan.</p> <p>Oppilas osaa kuvata jotakin elämäntilannetta vaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja niiden välistä yhteyttä esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkkien avulla, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan.</p> <p>Oppilas osaa kuvata elämäntilannetta vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä, ja kuvata esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan.</p> <p>Oppilas osaa eritellä elämäntilannetta eri vaiheet sekä arvioida terveyden merkitystä elämän voimavarana elämäntilannetta eri vaiheissa.</p>
<p>T2 ohjata oppilasta</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii hyödyntämään</p>	<p>Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä</p>	<p>Oppilas osaa nimetä</p>	<p>Oppilas osaa kuvata</p>	<p>Oppilas osaa luokitella erilaisia</p>

<p>kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa</p>		<p>tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.</p>	<p>sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi</p>	<p>perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.</p>	<p>perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta.</p> <p>Oppilas osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.</p>	<p>perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.</p>	<p>tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn.</p> <p>Oppilas osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätelemään käyttäytymistään ja oppimistaan.</p>		<p><i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i></p>			

tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluun tukevia tekijöitä							
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	Oppilas oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä oppii luomaan vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen. Oppilas osaa nimetä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ohjatusti ratkaisuja.	Oppilas osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ratkaisuja.	Oppilas osaa analysoida esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja analysoida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa analysoida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä	Oppilas osaa analysoida perustellun yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa arvioida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida ja perustella niihin

						kysymyksiä ja esittää niihin vastuullisia ratkaisuja.	liittyviä ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy							
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä sekä niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja sekä oppii käyttämään niihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas osaa nimenomaisesti terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas osaa käyttää ohjatusti joitakin terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä.	Oppilas osaa kuvata terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään. Oppilas osaa käyttää joitakin terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvata näiden välisiä yhteyksiä. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä pääosin asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä selittää näiden välisiä syy-seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja	S2–S3	Oppilas oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja	Terveyteen, turvallisuuden ja sairauksen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti

<p>sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa</p>		<p>sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuden ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.</p>	<p>liittyvien tietojen ja taitojen hallinta</p>	<p>Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.</p>	<p>lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.</p>	<p>lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoitossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.</p>	<p>eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tietoa asianmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoitossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.</p>
<p>T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuden liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan</p>	<p>S1–S2</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä sekä oppii pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.</p>		<p><i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemustaan osana itsearviointia.</i></p>			

oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja							
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1–S3	Oppilas oppii tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.	Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa nimetä terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkin elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa nimetä jonkin terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän.	Oppilas osaa kuvata terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkkejä elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa arvioida ohjatusti terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta muutamien tiedon luotettavuutta kuvaavien tekijöiden pohjalta.	Oppilas osaa analysoida terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää terveystotumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän	Oppilas osaa arvioida terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää perustellen terveystotumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa analysoida elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida perustellen elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän

						tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.	tiedon luotettavuutta ja käytettävyyttä eri näkökulmista.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksistä terveyteen.	Oppilas osaa analysoida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä selittää yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen	S1–S2	Oppilas oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä oppii kuvaamaan terveyspalvelujen	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa nimetä oman	Oppilas osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa kuvata oman	Oppilas osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä	Oppilas osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä

asianmukaista käyttöä		asianmukaista käyttöä.		koulun ja kunnan terveyspalveluja.	koulun ja kunnan terveyspalveluja.	tukevan suunnitelman. Oppilas osaa kuvata yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja antaa esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää eri tilanteissa.	tukevan perustellun suunnitelman. Oppilas osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista	Terveyskäsitteiden arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan terveyskäsitteeseen.	Oppilas osaa analysoida asianmukaisten esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä kuvata, mikä on niiden merkitys omille terveyskäsitteille.	Oppilas osaa arvioida, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omille terveyskäsitteille. Oppilas osaa analysoida omaa

sopivista oppimisen keinoista.		oppimisen keinoista.			Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Oppilas osaa kuvata omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	oppimistaan tukevia tekijöitä.
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	S3	Oppilas oppii arvioimaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä oppii tarkastelemaan yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.	Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveysviestinnän tai luotettavuuden vaikuttavan tekijän. Oppilas osaa nimetä jonkin elämäntapojen seurauksen yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle tai turvallisuudelle. Oppilas osaa nimetä jonkin keinon, miten terveyteen ja turvallisuuteen	Oppilas osaa analysoida ohjatusti terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa kuvata elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa kuvata keinoja, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.	Oppilas osaa analysoida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa analysoida elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa analysoida keinoja, joilla terveyteen ja turvallisuuteen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa arvioida ja perustella elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa arvioida ja perustella keinoja, joilla lähiyhteisöjen ja ympäristön terveyteen ja

				voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.		voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.	turvallisuuteen voidaan vaikuttaa.
--	--	--	--	-----------------------------------	--	-----------------------------------	------------------------------------

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
<p>T1</p> <p>Oppilas ymmärtää terveyden koostuvan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä käsittää, että terveydessä keskeisintä on terveyden edistäminen, arjen voimavarojen ylläpitäminen sekä terveysosaamisen (tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu ja eettinen vastuullisuus) kehittäminen. Oppilas ymmärtää koetun ja mitatun terveyden käsitteet. Oppilas tietää elämäntilanteen keskeiset kohdat sekä tunnistaa elämäntilanteen ja eri ikäkausien tunnuspiirteitä terveyden</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas osaa nimetä perustunteita ja käsittää erilaisten tunteiden olevan sallittuja. Oppilas ymmärtää tunnetaitojen merkityksen mielen hyvinvointia tukevana tekijänä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata erilaisia arjessa tarvittavia sosiaalisia taitoja sekä hyvän ystävyys-suhteen tunnuspiirteitä.</p> <p>Oppilas ymmärtää seksuaalisuuden olevan voimavara ja osa</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas tutustuu terveyden laaja-alaisuuteen ja terveyden edistämiseen opiskelu- ja työkyvyn näkökulmasta. Oppilas ymmärtää mielen hyvinvoinnin sekä mielenterveyden haasteet osana kokonaisvaltaista terveyttä ja työkykyä.</p>

<p>näkökulmasta. Oppilas osaa kuvata ihmisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä nuoruudessa ja ymmärtää sen olevan yksilöllistä. Oppilas osaa selittää kasvuun ja kehitykseen liittyviä käsitteitä.</p>	<p>terveyttä kuuluen ihmisen persoonan syntymästä lähtien. Oppilas tunnistaa seksuaalisen kehityksen vaiheita (seksuaalisuuden portaat) ja tietää seksuaaliterveyden perusteet. Oppilas osaa selittää käsitteen seksuaalinen suuntautuminen.</p>	
<p>T2</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisia vuorovaikutustilanteita.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisia sosiaalisia taitoja sekä tunnetaitoja (erilaisten tunteiden nimeäminen, tunnistaminen, ilmaiseminen ja niiden säätely). Oppilas harjoittelee rakentavaa toimimista erilaisissa ristiriita- ja ongelmatilanteissa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas opettelee tunnistamaan äkillisen kriisin vaiheita ja erilaisia selviytymistapoja kriisitilanteissa. Oppilas harjoittelee stressin hallintataitoja.</p>
<p>T3</p> <p>Oppilas käsittää, että jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Oppilas oppii tapoja kehittää omaa itsetuntemustaan, itsensä arvostamista sekä itsensä kuuntelemista. Oppilas ymmärtää, että oman kehon ja mielen viestien kuunteleminen ja niiden ymmärtäminen ovat osa terveydenlukutaitoa.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas osaa arvioida omaa käyttäytymistään erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Oppilas oppii tarkastelemaan ja ymmärtämään omaa seksuaalista kehitystään.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilasta ohjataan löytämään sekä arvioimaan omaa käyttäytymistään stressi- ja kriisitilanteissa sekä tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä. Oppilas miettii oman elämänsä ja terveytensä kannalta tärkeitä arvoja ja opettelee arvioimaan omia asenteitaan itseä ja muita kohtaan.</p>
<p>T4</p> <p>Oppilas pohtii oman käyttäytymisensä merkitystä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas pohtii erilaisten nuorten elämässä tyypillisten ongelmatilanteiden syitä ja seurauksia sekä niiden ratkaisuja. Oppilas osaa</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas pohtii terveyteen liittyvää yhdenvertaisuutta (lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus, pitkäaikaissairaus, seksuaalivähemmistöt, monikulttuurisuus) sekä yhdessä toimimiseen ja</p>

	arvioida sosiaalisten suhteiden merkityksen mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa pohtia ja perustella turvallista sekä vastuullista seksuaalikäyttäytymistä ja suhtautumistaan seksuaaliseen erilaisuuteen.	vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilas tuottaa edellä mainittuihin kysymyksiin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
<p>T5</p> <p>Oppilas tietää, mitkä tekijät vahvistavat ja mitkä puolestaan vaarantavat fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä. Oppilas tunnistaa kiusaamisen eri piirteitä ja siihen liittyviä rooleja sekä tietää keinoja kiusaamisen ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. Oppilas tietää, mitä käsitteet mielihyvä ja riippuvuus tarkoittavat ja osaa nimetä erilaisia mielihyvän ja riippuvuuden lähteitä. Oppilas ymmärtää riippuvuuksiin liittyvät terveysriskit ja osaa nimetä syitä erilaisille riippuvuuksille sekä keinoja niistä eroon pääsemiseksi. Oppilas tiedostaa tupakkatuotteista (tupakka, nuuska, sähkösavuke) aiheutuvan riippuvuuden ja osaa selittää niihin liittyviä terveyshaittoja. Oppilas ymmärtää käsitteen passiivinen tupakointi.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas ymmärtää terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä, esimerkiksi arkirytmiin, uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas tiedostaa huumeiden käytöstä aiheutuvan riippuvuuden sekä terveysriskin ja ymmärtää huumeiden käytön syyt ja seuraukset.</p> <p>Oppilas tietää yleisimpiä tartuntatauteja sekä suomalaisia kansantauteja ja näihin liittyviä riskitekijöitä ja ehkäisykeinoja.</p> <p>Oppilas ymmärtää käsitteen seksuaalinen kaltoinkohtelu.</p>
T6	T6	T6

<p>Oppilas harjoittelee terveyteen ja sairauteen liittyvien tiedonhankintamenetelmien käyttämistä.</p>	<p>Oppilas opettelee terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltamista, aiheina arkirytmi, uni ja lepo, ravitseminen, liikunta, seksuaalikäyttäytyminen, alkoholi ja liikenneturvallisuus.</p>	<p>Oppilas erottaa epäluotettavan ja luotettavan tietolähteen toisistaan ja osaa etsiä terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa ja toimintaohjeita (esimerkiksi seksuaalinen kaltoinkohtelu).</p> <p>Oppilas osaa tunnistaa terveydelle vaarallisia tilanteita ja kehittää valmiuksiaan toimia tarkoituksenmukaisesti sairastumis- ja ensiaputilanteissa.</p> <p>Oppilas osaa esittää toimintamalleja itsehoidossa ja avunhakemisessa.</p>
<p>T7</p> <p>Oppilas ymmärtää omaa terveyttä koskevien elintapavalintojen merkityksen jokapäiväisessä elämässä ja pystyy nimeämään omaa terveyttä vahvistavia asioita. Oppilas ymmärtää itsestä huolehtimisen merkityksen terveyden kannalta (päivittäinen hyvä hygienia). Oppilas miettii elämänhallintataitojen merkitystä osana terveyden kannalta merkittäviä voimavaroja. Oppilas opettelee tunnistamaan mahdollisia riippuvuutta aiheuttavia tekijöitä omassa elämässään ja miettimään, miten välttää riippuvuuksien kehittymistä.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas osaa arvioida omia terveystaitojaan ja tottumuksiaan säännölliseen arkirytmiin, uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas osaa arvioida omia elintapojaan ja terveystottumuksiaan sekä niiden vaikutusta esimerkiksi kansantauteihin.</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas tarkastelee erilaisia terveyteen liittyviä ajankohtaisia ilmiöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas osaa kuvata ja opettelee arvioimaan kriittisesti elämäntapoihin, kuten uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas osaa arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä tietoja eri näkökulmista, kyseenalaistamaan tiedon luotettavuutta sekä tarkastelemaan sen merkitystä hyvinvoinnille.</p>

	liikenneturvallisuuteen liittyviä ilmiöitä, tietolähteitä, eettisiä kysymyksiä, valintoja ja niiden seurauksia, arvoja ja arvostuksia.	
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri
T9 Oppilas tiedostaa mediaan liittyviä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas tietää, miten toimia nettikiusaamistilanteissa.	T9 Oppilas ymmärtää ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon sekä tieto- ja viestintäteknologian merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille.	T9 Oppilas ymmärtää terveyden ja toimintakyvyn merkityksen ihmiselle. Oppilas osaa selittää mediaan liittyviä käsitteitä. Oppilas tunnistaa terveystuotteen ja vaikuttamisen keinot. Oppilas ymmärtää, miten elinympäristö vaikuttaa terveyteen. Oppilas ymmärtää suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän rakenteen.
T10 Oppilas oppii käytännössä tarkastelemaan toimintakyvylle ja sen ylläpitämiselle merkittäviä seikkoja, kuten työasennon ergonomiaa, ja osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia.	T10 Oppilas tutustuu tarjolla oleviin terveystuotteisiin ja niiden toimintaan.	T10 Oppilas tietää, mistä hän saa tarkoituksenmukaista tukea ja apua erilaisissa terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä ongelmatilanteissa.
T11 Oppilas opettelee arvioimaan omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten terveyskäsitteiden (lääketieteellinen, toiminnallinen, subjektiivinen) vaikutusta omaan terveyteen.	T11 Oppilas pohtii omaan elämään liittyviä terveyden ja hyvinvoinnin arvoja ja normeja arkirytmien, lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.	T11 Oppilas osaa havainnoida ympärillään olevia erilaisia terveyskäsitteitä sekä ajankohtaisia terveysilmiöitä ja arvioida niiden vaikutusta itseensä. Oppilas osaa kuvailla omaa oppimista tukevia tekijöitä.

<p>T12</p> <p>Oppilas osaa käyttää kriittistä media-lukutaitoa arvioidessaan terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä. Oppilas pohtii, mitä keinoja ja tapoja hänellä on vaikuttaa lähiyhteisönsä terveyteen. Oppilas pohtii eettistä vastuullisuutta, esimerkiksi muiden huomioon ottamista tai (netti)kiusaamiseen puuttamista, osana terveysosaamista.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas tietää, miten hän voi toiminnallaan tukea sekä omien että muidenkin oikeuksien toteutumista mm. seksuaalikäyttäytymiseen (nuorten seksuaalioikeudet) liittyen.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas ymmärtää omat vaikutusmahdollisuutensa terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa. Oppilas pohtii kansalaistoiminnan ja osallisuuden merkitystä kestävästä elämäntavasta, kansanterveyden ja sen edistämisen kannalta.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että hänellä itsellään on päävastuu omasta terveydestään ja turvallisuudestaan. Oppilas pohtii terveyteen liittyvän viestinnän eettisyyttä ja yhdenvertaisuutta (yksilön oikeudet ja vastuut).</p>
--	---	--

Uskonto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7–9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona uskonnon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvattun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakkenuksia ja symboleja.	Oppilas tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Oppilas osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat	Oppilas osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin

						vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	vuorovaikutusta monipuolisesti. Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	Oppilas syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksista. Oppilas osaa kertoa	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä. Oppilas osaa	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulintoja.

				Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä.	kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa.	Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa.
					Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnoista.	Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnoista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnoista ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T3 ohjata oppilasta	S2	Oppilas ymmärtää, mitä ovat	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsojien tunteminen	Oppilas osaa nimetä kaksi	Oppilas osaa nimetä	Oppilas osaa kuvailla eri	Oppilas osaa analysoida eri

<p>perehtymään uskontoihin ja katso- muksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen</p>		<p>maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.</p>		<p>uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä.</p> <p>Oppilas tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.</p>	<p>maailmanuskontoja ja kertoo niiden keskeisistä piirteistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.</p> <p>Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katso- muksista.</p>	<p>maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekkäissä yhteyksissä.</p> <p>Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katso- muksista.</p>	<p>maailmanuskontojen pääpiirteitä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta.</p> <p>Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.</p>
---	--	---	--	---	--	--	--

<p>T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katsomusten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.</p>	<p>Uskonnon ja kulttuurin lukutaito</p>	<p>Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista.</p> <p>Oppilas tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonnottomasta tapakulttuurista.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkejä uskonnottomasta tapakulttuurista.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.</p>
--	-------------------	--	---	--	---	---	--

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.	Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.	Oppilas tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.	Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.	Oppilas osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen	S3	Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun	Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkkitalanteista	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä,

<p>ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin</p>		<p>keskeisiä käsitteitä. Hän tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.</p>		<p>ihmisoikeudesta.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>eettisen ulottuvuuden ja osaa pohtia ohjatusti eettisiä kysymyksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisoikeuksista ja niiden merkityksestä.</p> <p>Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä.</p> <p>Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katsomuksen eettisiä periaatteita.</p>	<p>pohtia eettisiä kysymyksiä ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä.</p> <p>Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon eettisiä periaatteita ja vertailla niitä muiden uskontojen ja katsomusten keskeisiin eettisiin periaatteisiin.</p>
---	--	---	--	---	---	---	---

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Oppilas kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen yksilöiden elämässä ja globaalisti	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.	Oppilas osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Oppilas osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja	S1, S2, S3	Oppilas oppii pohtimaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä	Eettisen ajattelun ja omien näkemysten ilmaisemisen taidot	Oppilas osaa kuvailla jotakin eettistä kysymystä ja jotakin itselleen tärkeää arvoa.	Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia ohjatusti ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä.	Oppilas osaa pohtia itsenäisesti ja muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä.	Oppilas osaa pohtia monipuolisesti ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä itsenäisesti ja yhdessä

omien arvojen suhdetta niihin		kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin.			Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja ottaa niiden pohjalta kantaa eettisiin kysymyksiin.	Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.	<p>muiden kanssa.</p> <p>Oppilas osaa analysoida omia arvojaan sekä tunnistaa erilisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavia arvoja.</p> <p>Oppilas osaa esittää johdonmukaisia ja perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.</p>
T9 innostaa oppilasta	S2, S3	Oppilas harjaantuu analysoimaan	Eettisten valintojen vaikutusten hahmottaminen suhteessa hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen	Oppilas tunnistaa ohjatusti	Oppilas osaa kuvailla	Oppilas osaa analysoida	Oppilas osaa arvioida

<p>tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan</p>		<p>eettisiä valintojaan ja niiden vaikutusta hyvinvointiin sekä kehittää valmiuksiaan toteuttaa kestävää elämäntapaa.</p>		<p>eettisten valintojen ja tekojen seurauksia.</p>	<p>eettisten valintojen vaikutusta hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.</p>	<p>eettisiä valintoja sekä niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.</p>	<p>eettisiä valintoja sekä antaa esimerkkejä niiden välittömistä ja välillisistä vaikutuksista hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.</p>
<p>T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas kehittää valmiuksiaan rakentavaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa,</p>		<p><i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan ja valmiuksiaan osana itsearviointia.</i></p>			

vapaa- ajalla		työelämässä ja vapaa- ajalla.					
------------------	--	-------------------------------------	--	--	--	--	--

Seuraavien uskontojen oppimäärien osalta ei ole tässä kohtaa tarvetta tehdä päivitystä:

Evangelisluterilainen uskonto

Islam osaamisen tavoitteet ovat linjassa näiden kanssa,

Ortodoksinen uskonto

Katolinen uskonto

Elämäkatsomustieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7–9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakuja, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämäkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan oppilaan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelua. Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä otetaan huomioon päätösarviointia annettaessa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonnottomuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet, tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta	S1	Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja	Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten	Oppilas osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja	Oppilas ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä

<p>tutustu- maan eri- lasiin kult- tuureihin ja katsomuk- siin ja pe- rehtymään Unescon maailman- perintöoh- jelmaan</p>		<p>katsomuk- sista ja Unescon maailman- perintöoh- jelmasta.</p>	<p>pukeutumi- nen, kieli, ruoka, juh- lat, elin- keino, toi- meentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailman- perintökoh- teen.</p>	<p>näiden yh- täläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa joistain Unescon maailman- perintöoh- jelman piir- teistä ja ni- metä joitain maailman- perintökoh- teita.</p>	<p>katsomuk- sista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailman- perintöoh- jelman läh- tökohdista ja nimetä joitain maailman- perintökoh- teita.</p>	<p>osaa suh- teuttaa omaa kult- tuurista ja katsomuk- sellista ase- maansa maailman kulttuu- reissa ja pe- rinnössä. Oppilas osaa ku- vailla Unes- con maail- manperin- töohjelman lähtökohtia ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ul- komaisia maailman- perintökoh- teita.</p>
--	--	--	---	--	---	--

<p>T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovai- kutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katso- muksia, niiden keskinäistä vuorovai- kusta sekä tiedon ja tutkimuk- sen roolia katsomus- ten arvioin- nissa.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi eri- laista katso- musta (ku- ten kristin- usko, mar- xismi ja ve- ganismi).</p>	<p>Oppilas osaa nimetä seemiläisen monoteis- min ja sekulaarin humanis- min keskei- siä piirteitä. Oppilas tie- tää, että katsomuk- sellisia kysy- myksiä voi lähestyä tieteelli- sesti.</p>	<p>Oppilas osaa ni- metä kes- keisten maailman- katsomus- ten ja kult- tuurien tär- keimpiä piirteitä ja kehityskul- kuja, erityi- sesti seemi- läisen mo- noteismin ja sekulaar- in huma- nismin his- toriallisia, kulttuurisia ja yhteis- kunnallisia vaiheita. Oppilas osaa ker- toa, miten</p>	<p>Oppilas ymmärtää keskeisten maailman- katsomus- ten ja kult- tuurien tär- keimpiä piirteitä ja kehityskul- kuja, erityi- sesti seemi- läisen mo- noteismin ja sekulaar- in huma- nismin his- toriallisia, kulttuurisia ja yhteis- kunnallisia vaiheita. Oppilas osaa selit- tää, miten katsomuk- sia voi</p>
--	-----------	--	---	---	---	--

					katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.	tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Oppilas oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.	Oppilas osaa ohjautusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.	Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkejä uskontokritiikin pääpiirteistä sekä hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus	S1, S3	Oppilas oppii ymmärtämään katsomusvapauden	Oppilas osaa antaa esimerkin	Oppilas tunnistaa katsomusvapauden	Oppilas osaa antaa esimerkejä	Oppilas selittää katsomusvapauden

ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja		ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin	katsomusvapaudesta.	ihmisoikeutena. Oppilas osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	katsomusvapaudesta ihmisoikeutena, joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Oppilas oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjautusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen (kuten se, ettei ihminen käytä	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen perusteen.	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.	Oppilas osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa

			lentokonetta eettisistä syistä).			verrata omia katsojaksi ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.	Oppilas osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.	Oppilas ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja	S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä	Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein,	Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus,	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa

ympäristös- tään sekä kehittä- mään eet- tistä ajatte- luuan		kehittää eettistä ajattelu- aan.	väärin vai ei kumpaa- kaan.	vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Oppilas osaa perus- tella eettisiä näkemys- ään.	Oppilas osaa perus- tella eetti- siä näke- myksiään johdonmu- kaisesti.	niitä perus- tellusti omassa ajattelus- saan.
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien va- lintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuu- teen paikal- lisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Oppilas op- pii pohti- maan ja ymmärtä- mään omien va- lintojen vai- kutusta kes- tävään tule- vaisuuteen paikallisesti ja globaa- listi.	Oppilas tun- nistaa jon- kin kestä- vän tulevai- suuden edellytyk- sen. Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuu- teen.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuu- den edelly- tyksistä. Oppilas ym- märtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuu- teen paikal- lisesti ja globaalisti (kuten kier- rätyksen,	Oppilas osaa ni- metä kes- keisiä luon- non ja yh- teiskunnan kestävään tulevaisuu- teen liitty- viä edelly- tyksiä ja tarkastella kestävän elämänta- van merki- tystä tule- vaisuu- delle.	Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskun- nan kestä- vään tule- vaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä ku- vailla ja ar- vioida kei- noja vaikut- taa tulevai- suuden on- gelmiin pai- kallisesti ja globaalisti.

				kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).	Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.	
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Oppilas oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.	Oppilas osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Oppilas osaa nimitä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

Elämäkatsomustieto: tavoitteet vuosiluokilla 7-9

T1

Oppilas oppii tunnistamaan ja ymmärtämään erilaisista lähteistä eri maailmankuviin ja- katsomuksiin sisältyviä kasitteitä

Oppilas oppii käyttämään käsitteitä ilmaistessaan itseään tekstein ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. **T2**

Oppilas omaksuu tietoja erilaisista kulttuureista ja katsomuksista.

Oppilas oppii huomioimaan eri kulttuurien ilmenemistä yhteiskuntien eri alueilla mm. mediassa ja taiteessa.

Oppilas tietää maailmanperintöohjelman periaatteet ja joitain maailmanperintökohteita.

T3

Oppilas tuntee keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimmät historialliseen kehitykseen liittyvät piirteet ja niiden vaikutukset nyky-yhteiskuntaan. Oppilas tietää katsomusten tieteellisen tutkimuksen periaatteet.

T4

Oppilas oppii tuntemaan uskonnon määritelmän, uskonnollisen ja uskonnottoman ajattelun periaatteet ja uskontokritiikin pääpiirteet.

T5

Oppilas tuntee katsomusvapaus-käsitteen sisällön ja merkityksen sekä osaa arvioida katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja toteutumattomuutta erilaisissa yhteiskunnissa.

Oppilas perehtyy ihmisoikeusjärjestöihin sekä niiden toimintaperiaatteisiin.

T6

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa hahmottaessaan erilaisten katsomusten taustalla olevia perusteluja.

T7

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa hahmottaessaan maailman moninaisuutta ja ihmisten yhdenvertaisuutta.

Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään erilaisuutta.

T8

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa eettisen ajattelunsa perusteluna erilaisissa tilanteissa.

Oppilas oppii kehittämään eettistä ajatteluaan lisääntyvän tiedon ja kokemusten pohjalta.

T9

Oppilas oppii ja on innostunut käyttämään omaksumaansa tietoa arkisten ratkaisujensa perustana.

Oppilas oppii ymmärtämään arkisten ratkaisujen vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen sekä paikallisesti että globaalisti.

Oppilas oppii vaikuttamaan yhteiskunnassa kestäväan tulevaisuuden perusteiden mukaisesti.

T10

Oppilas tietää ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja eettisen perustan.

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa ihmisoikeuksien ja suvaitsevaisuuden edistämiseen.

Historia

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7–9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päätöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarviointin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päätöarviointiin ja siitä muodostettavaan päätöarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6	Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	Oppilas löytää ohjatusti historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annettusta lähteestä. Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esitetyissä tulkinnoissa eroja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erotelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	Oppilas käyttää erilaisia lähteitä erottaen tutkittavaan ilmiöön liittyvät lähteet muista lähteistä. Oppilas selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6						
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään historiallista aikaa ja siihen	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa historian keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja	Oppilas muistaa menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä	Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä	Oppilas jäsentää historiallisten tapahtumien, ilmiöiden ja

siihen liittyviä käsitteitä		liittyviä käsitteitä.		pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan ajallisesti toisiinsa.	käsitteitä ja antaa joitain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisista piirteistä.	käsitteitä ja kuvaa tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisia piirteitä.	ajanjaksojen aikajärjestyksen ja ajallisia yhteyksiä. Oppilas käyttää aikaan liittyviä käsitteitä ja erittelee historian keskeisiin ajanjaksoihin liittyviä tapahtumia, henkilöitä ja ilmiöitä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisen toimintaa ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallinen empatia	Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas tunnistaa, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Oppilas tulkitsee ihmisten toiminnan tarkoituksia ja erittelee, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema tai historiallinen konteksti	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai

						vaikuttavat hänen toimintaansa.	yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä analysoidaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.	Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttaneet tai pysyneet muuttumattomina.	Oppilas tunnistaa, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas erotelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeitä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä).
T7 ohjata oppilasta analysoidaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6			Oppilas nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.	Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille. Oppilas selittää yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi	Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä.	

					joillain elämänaalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään.	Oppilas erittelee, miksi joillain elämänaalueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.	Oppilas arvioi, miksi joillain elämänaalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään ja miten tapahtuman tai ilmiön seuraukset vaikuttivat eri lailla eri asemassa oleviin ihmisiin ja ihmisryhmiin.
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	Oppilas rohkaistuu tulkintojen tekemiseen.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan</i>			

				<i>osana itsearviointia.</i>			
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia	S1–S6	Oppilas oppii selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia.	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain historian tapahtumassa tai ilmiössä.	Oppilas kuvailee, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas selittää ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen	S1–S6	Oppilas oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen	Oppilas antaa ohjatusti jonkin esimerkin siitä, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkkejä tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja erittelee tulkintoihin sisältyvää puolueellisuutta.	Oppilas selittää, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.

luotetta- vuutta							
T11 harjaan- nuttaa oppi- lasta käyttä- mään erilai- sia lähteitä, vertaile- maan niitä ja muodosta- maan oman perustellun tulkintansa niiden poh- jalta	S1–S6	Oppilas oppii käyttämään erilaisia läh- teitä, vertai- lemaan niitä ja muodosta- maan niiden pohjalta oman perus- tellun tulkin- tansa.	Historian tietolähteiden käyttä- minen ja historiatiedon tuotta- minen	Oppilas vas- taa ohjatusti menneisyyttä koskeviin ky- symyksiin hä- nelle annetun tietolähteen pohjalta. Oppilas muo- dostaa opet- tajan ohjaa- mana jostain lähteestä tul- kinnan.	Oppilas esit- tää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia läh- teitä.	Oppilas vas- taa mennei- syyttä koske- viin kysymy- siin tulkitse- malla erilai- sista lähteistä saamaansa informaa- tiota. Oppilas esit- tää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perus- teltuja tulkin- toja.	Oppilas tul- kitsee erilai- sia historialli- sen tiedon lähteitä. Oppilas esit- tää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perus- teltuja tulkin- toja osoittaen tunnista- vansa tulkin- toihinsa liitty- vän virhetul- kinnan mah- dollisuuden.
T12 ohjata oppilasta ar- vioimaan tu- levaisuuden vaihtoehtoja	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan tulevaisuu- den vaihto- ehtoja	Historiatietoisuuden hyödyntä- minen	Oppilas osoit- taa ohjatusti, miten histo- riaa käyte- tään	Oppilas ku- vailee, miten historiaa käy- tetään	Oppilas ku- vailee, miten historiatie- dolla voidaan perustella	Oppilas esit- tää arvion siitä, miten tulkinnat

historiatietämyksensä avulla		historiatietämyksensä avulla.		nykyisyyden selittämissä.	nykyisyyden selittämissä.	jokin tulevaisuuden valinta.	menneisyydestä vaikuttavat ihmisten tulevaisuuden odotuksiin ja valintoihin.
------------------------------	--	-------------------------------	--	---------------------------	---------------------------	------------------------------	--

Historian osalta osaamisen tavoitteet ovat kunnossa, päättöarviointiin liittyvät tavoitteet jakautuvat melko tasaisesti kahdelle eri vuosiluokalle.

Yhteiskuntaoppi

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7–9

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 ohjata oppi- lasta syventä- mään kiinnostus- taan ympäröi- vään yhteiskun- taan ja vahvistaa oppilaan kiinnos- tusta yhteiskun- taoppiin tie- donalana	S1–S4	Oppilas oivaltaa yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksi- lön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvo- sanän muodosta- misen perus- teena. Oppilasta ohjataan pohti- maan kokemuk- siaan osana it- searviointia.</i>			
T2 ohjata oppi- lasta harjaanut- tamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yh- teiskunnallisiin ja taloudellisiin ky- symyksiin	S1–S4	Oppilas oppii ar- vioimaan omien ja yhteiskunnan muiden toimijoi- den yhteiskun- nallisten ja talou- dellisten valinto- jen eettisiä mer- kityksiä ja seu- rauksia.		<i>Ei käytetä arvo- sanän muodosta- misen perus- teena. Oppilasta ohjataan pohti- maan kokemuk- siaan osana it- searviointia.</i>			
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys							
T3 ohjata oppi- lasta	S2, S3	Oppilas oppii ym- märtämään	Oikeusvaltion pe- riaatteiden ja	Oppilas tunnistaa esimerkeistä	Oppilas kuvailee ihmisoikeuksia,	Oppilas erittelee, miten	Oppilas arvioi ih- misoikeuksien ja

ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta		ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaisen oikeusjärjestelmään.	toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen	ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita.	oikeusvaltion toimijoita ja toimintaperiaatteita. Oppilas löytää ohjatusti tietoa laista ja oikeudesta.	ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Oppilas hankkii ja esittää tietoja laista ja oikeudesta asianmu-kaista tietolähdettä käyttäen.	oikeusvaltioperiaatteen toteutumista yhteiskunnassa. Oppilas käyttää lakia ja oikeutta koskevia tietolähteitä ongelmanratkaisua vaativissa tehtävissä.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1–S3	Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnan toiminnan sekä yksityisen etä julkisen taloudenpidon periaatteita. Hän oppii tarkastelemaan kriittisesti median yhteiskunnallista roolia.	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan ja talouden liittyviä asioita. Oppilas löytää ohjatusti yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa hänelle annetusta lähteestä sekä antaa ohjatusti esimerkin median toiminnasta tiedon välittäjänä.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä ja toimintaa. Oppilas löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Oppilas kuvailee median	Oppilas hankkii tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään. Oppilas erittelee median roolia yksilöiden elämässä ja sen toimintaa julkisen keskustelun osana.	Oppilas hankkii ja erittelee yhteiskuntaa ja taloutta käsittelevää tietoa eri näkökulmia huomioon ottavalla ja kriittisellä tavalla. Oppilas arvioi kriittisesti median toimintaa ja mediavaikutusta yhteiskunnassa.

					vaikutusta omassa elämässä ja yhteiskunnassa.		
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen							
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan työelämää ja yrittäjyyttä tuntevana taloudellisena toimijana.	Yrittäjyys- ja työelämätaitojen käyttäminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä palkkatyötä ja yrittäjyyttä edustavia ammatteja.	Oppilas kuvailee palkkatyön ja yrittäjyyden piirteitä. Oppilas kertoo, mitä mahdollisuuksia palkkatyö ja yrittäjän ammatti tarjoavat yksilölle.	Oppilas erittelee palkkatyön ja yrittäjyyden asemaa yhteiskunnassa. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoamia mahdollisuuksia yksilölle.	Oppilas analysoi palkkatyön ja yrittäjyyden merkitystä yhteiskunnassa. Oppilas arvioi palkkatyön ja yrittäjyyden merkityksiä yksilölle.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avoimasti	S1–S3	Oppilas oppii analysoimaan yhteiskunnan eri yhteisöjä ja väestöryhmiä.	Eri yhteisöjen ja väestöryhmien monipuolinen tarkastelu	Oppilas osoittaa tunnistavansa esimerkkien avulla suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	Oppilas kuvailee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä sekä niiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	Oppilas erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.	Oppilas arvioi keinoja, joilla voidaan tukea väestöryhmien yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

<p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon demokraattisia toimintatapoja ja soveltamaan niitä lähiyhteisössään.</p>	<p>Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen</p>	<p>Oppilas osoittaa tunnustavansa ohjatusti demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä.</p> <p>Oppilas osoittaa esimerkeistä, miten demokraattinen päätöksenteko ilmenee hänen lähiyhteisössään.</p>	<p>Oppilas kuvailee demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla.</p> <p>Oppilas kuvailee, millä eri tavoin demokraattisia toimintatapoja voidaan toteuttaa hänen lähiyhteisössään.</p>	<p>Oppilas erittelee, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla.</p> <p>Oppilas soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.</p>	<p>Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta, miten demokratian päämäärät toteutuvat päätöksenteossa eri tasoilla.</p> <p>Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisia toimintatapoja lähiyhteisössään ja laatii perusteltuja ehdotuksia niiden kehittämiseksi.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti</p>	<p>S1, S4</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään ja soveltamaan kestävän talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.</p>	<p>Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen</p>	<p>Oppilas osoittaa ohjatusti tuntevansa joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen).</p> <p>Oppilas osoittaa tunnustavansa</p>	<p>Oppilas selittää taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä yksilön taloudessa.</p> <p>Oppilas kuvailee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa</p>	<p>Oppilas erittelee taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä kansantaloudessa.</p> <p>Oppilas erittelee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa</p>	<p>Oppilas perustelee kestävää tulevaisuutta edistäviä ratkaisuja ja arvioi niiden vaikutuksia koti- ja kansantalouksille.</p> <p>Oppilas arvioi annetun aineiston</p>

				ohjatusti yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.	koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	pohjalta yksilön taloudenpitoa koskevia suunnitelmia kestävän talouden näkökulmasta.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietoaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Oppilas oppii omaksumaan ja hyödyntämään yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen	Oppilas antaa ohjatusti esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Oppilas ottaa kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.	Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Oppilas perustelee mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	Oppilas osallistuu yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsitteelyyn ja vertailee erilaisia tapoja vaikuttaa. Oppilas perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	Oppilas osallistuu rakentavasti yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsitteelyyn sekä esittää arvioita niistä käytävästä keskustelusta.

Yhteiskuntaoppi: tavoitteet 9. vuosiluokalla

Merkitys, arvot ja asenteet

T1

Oppilas haluaa ottaa selvää ympärillään tapahtuvista asioista ja tapahtumista. Oppilas ymmärtää yhteiskuntaopin perusteita.

T2

Oppilas ymmärtää yksilön tekemien päätösten vaikutukset lähiympäristön tasolta globaalille tasolle.

Oppilas kehittää omaa pohdintaa ja ajattelua eri sisältöihin liittyen.

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

T3

Oppilas ymmärtää, kuinka suomalainen oikeusjärjestelmä toimii: jokaisella kansalaisella on mahdollisuus saada oikeudenmukaisesti asiansa käsiteltyksi Suomessa.

Oppilas hahmottaa oikeusvaltion periaatteet ja perehtyy ihmisoikeuksiin. Oppilas ymmärtää, kuinka suomalainen oikeusjärjestelmä toimii, ja mitkä ovat yksilön mahdollisuudet saada asiansa käsiteltyksi tuomioistuimissa.

T4 Oppilas osaa hakea tietoa kriittisesti eri tietolähteistä. Oppilas osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja tarkastella sitä kriittisesti. Oppilas oppii ymmärtämään ja kuvailemaan yhteiskunnan ja talouden toimintaa sekä median roolia yhteiskunnassa.

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

T5

Oppilas lisää tietojaan ja taitojaan työelämästä (työntekijä ja työnantaja) ja yrittäjyydestä (sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys).

Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoilemia mahdollisuuksia.

T6

Oppilas ottaa selvää kansalaisyhteiskunnan toiminnasta sekä tutustuu erilaisiin väestöryhmiin ja kansalaisten tasa-arvoon.

T7

Oppilas tutustuu päätöksenteon eri tasoihin (paikallinen, Suomi, Euroopan unioni ja globaali taso). Oppilas tietää, miten hän voi toimia aktiivisena yhteisön jäsenenä.

T8

Oppilaan ymmärrys talouden toiminnasta kasvaa. Oppilas harjoittelee oman talouden suunnittelua ja toteutusta (tulot ja menot). Oppilas tutkii omia kulutusvalintojaan ja havaitsee niiden seurauksia (kestävä kehitys ja esimerkiksi ympäristömerkkien tunnistaminen).

T9

Oppilas osaa toimia aktiivisena kansalaisena. Oppilas osaa käyttää erilaisia vaikuttamisen keinoja. Oppilas lisää tiedonhakutaitojaan ja hyödyntää saatuja tietoja omassa elämässään.

Musiikki

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7–9

Musiikin opetuksessa formatiivinen arviointi tarkoittaa kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti sekä soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikin tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on musiikin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan musiikin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Musiikissa oppilaan oppimisen tavoitteet on johdettu musiikin opetuksen tavoitteista. Musiikin oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet koostuvat osallisuuden taidoista, musiikillisista taidoista ja tiedoista, luovasta tuottamisesta, kulttuurisen ymmärtämisen taidoista, monilukutaidosta, hyvinvoinnin ja ääniturvallisuuden taidoista sekä oppimaan oppimisen taidoista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Osallisuus							
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas osallistuu musisoivan ryhmän toimintaan opettajan konkreettisen ohjeen mukaan.	Oppilas osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä.	Oppilas toimii itsenäisesti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien	Oppilas toimii rakentavasti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan sekä

						osuudes- taan.	kannustaen ja auttaen toisia.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen							
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musiisoivan ryhmän jäsenenä	S1–S4	Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan edelleen musiisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään osana musiikillista ilmaisua.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislaulun sovitusta osuutensa osaksi kokonaisuutta.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä tehtävän ja tilanteen mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusiisointitaitojaan	S1–S4	Oppilas kehittää edelleen soitto- ja yhteismusiisointitaitojaan soittaen keho-, rytmi-, melodia- ja	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu soittamiseen konkreettisen ohjauksen alaisena.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon pyrkien soittamaan	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon sujuvasti.

keho-, rytmi-, me- lodia- ja sointusoitti- min		sointusoitti- mia.			osuutensa kokonaisuu- teen.	melko suju- vasti.	
T4 rohkaista oppilasta monipuoli- seen musiik- kiliikunnalli- seen koke- miseen ja il- maisuu	S1–S4	Oppilas ilmai- see ja tutkii musiikkia musiikkilii- kunnallisuus- den keinoin.	Musiikkiliikunta	Oppilas osal- listuu musiik- kia ja liikettä yhdistävään toimintaan ryhmän jäse- nenä.	Oppilas sovit- taa liikkumis- taan musiik- kiin ja osallis- tuu ryhmän jäsenenä mu- siikkiliikun- nalliseen il- maisuu.	Oppilas so- vittaa liikeil- maisuaan kuulemansa musiikkiin ja ilmaisee musiikkia liikkuen, myös rytmi- sesti perus- sykettä seu- raten ja il- maisten.	Oppilas käyt- tää koko ke- hon liikettä monipuoli- sesti ja luo- vasti musiikin oppimisessa sekä musiikil- lisessa ilmai- sussa ja vuo- rovaikutuk- sessa.
T5 tarjota oppilaalle mahdoli- suuksia ää- niympäris- tön ja musii- kin elämyk- selliseen kuunteluun	S1–S4	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympä- ristöä ja mu- siikkia elä- myksellisesti sekä kyke- nee	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ää- niympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ää- niympäristöä ja musiikkia esittäen kuu- lemastaan yksittäisiä huomioita.	Oppilas kuuntelee ääniympä- ristöä ja mu- siikkia ja osaa kertoa havainnois- taan.	Oppilas kuuntelee ää- niympäristöä ja musiikkia keskustellen havainnois- taan sekä pe- rustellen nä- kemyksiään.

ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan		osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.					
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata häntä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työkentelyyn	S1–S4	Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin improvisoiden, sovittaen ja säveltäen sekä työskentelemällä taiteidenvälisesti.	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin.	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittämällä ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittämällä ja toteuttaen moninaisia sekä kekseliäitä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin	S1–S4	Oppilas käyttää tieto- ja	Musiikkitekniikan käyttö	Oppilas kokeilee joitakin	Oppilas kokeilee musiikkitekniikan	Oppilas käyttää	Oppilas käyttää monipuolisesti

tallentami- seen ja tieto- ja viestintäte- knologian käyttöön sekä musii- kin tekemi- sessä että osana mo- nialaisia ko- konaisuu- ksia		viestintäte- knologiaa mu- siikin tekemi- sessä sekä tallentami- sessä osana monialaisia kokonaisuu- ksia.		musiikkitek- nologian työ- kaluja opet- tajan konkreettis- ten ohjeiden mukaan.	mahdolli- suuksia mu- siikin tekemi- sessä itsenäi- sesti.	musiikkitek- nologian tarjoamia mahdolli- suuksia omassa tai ryhmän il- maisussa.	musiikkitek- nologian tar- joamia mah- dollisuuksia omassa tai ryhmän il- maisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito							
T8 ohjata oppilasta tarkastele- maan mu- siikkia tai- teenlajina ja ymmärtä- mään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikutta- miseen eri	S1–S4	Oppilas tar- kastelee mu- siikkia tai- teenlajina ja oppii ymmär- tämään, mi- ten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttami- seen eri kult- tuureissa.	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas tun- nistaa joita- kin tapoja käyttää mu- siikkia viesti- miseen ja vai- kuttamiseen. Oppilas tun- nistaa joita- kin musiikki- kulttuureja.	Oppilas tun- nistaa joita- kin musiikin monista käyt- tötavoista ja kulttuurisista ilmenemis- muodoista ja osaa kertoa havainnois- taan.	Oppilas jä- sentää mu- siikin käyt- tötapoja ja kulttuurisia ilmenemis- muotoja kertoen ha- vainnois- taan.	Oppilas ana- lysoi ja arvioi musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemis- muotoja ja osaa kes- kustella niistä.

kulttuurissa							
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	S1–S4	Oppilas käyttää musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin käsitteitä ja symboleja.	Oppilas käyttää yksittäisiä musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja joitakin musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja sekä musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää ja soveltaa sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa							
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1–S4	Oppilas tunnistaa musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan</i>			

				<i>osana itsearviointia</i>			
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1–S4	Oppilas huolehtii kuulostaan ja pitää huolta musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas noudattaa annettavia turvallisuusohjeita.	Oppilas ottaa huomioon ääniympäristön turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.	Oppilas huolehtii vastuullisesti musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.
Oppimaan oppiminen musiikissa							
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan	S1–S4	Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun	Oppimisen taidot	Oppilas kehittää osaamistaan opettajan tukemana	Oppilas asettaa itselleen ohjattuna musisointiin,	Oppilas asettaa ohjattuna itselleen musisointiin,	Oppilas asettaa musisointiin, musiikkiin tai liikuntaan tai

harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.		avulla, asettaa tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen sekä arvioi taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.		jollakin musiikillisen osaamisen osa-alueella annetun tavoitteen suuntaisesti.	musiikkilii-kuntaan tai säveltämi-seen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä ta-voitteita, toi-mii niiden suuntaisesti ja työskentelee niiden suun-taisesti	musiikkilii-kuntaan tai säveltämi-seen ja muuhun luovaan tuottami-seen liittyviä tavoitteita, harjoittelee niiden suun-taisesti sekä arvioi edis-tymistään suhteessa tavoittei-siinsa.	säveltämi-seen ja muu-hun luovaan tuottamiseen liittyviä ta-voitteita ja työskentelee niiden mukai-sesti. Oppilas arvioi toimintaansa ja mukauttaa työskentely-ään tavoit-teidensa pohjalta.
---	--	---	--	--	--	--	---

Musiikki: tavoitteet vuosiluokilla 7-8

7.lk	8.lk
Osallisuus	Osallisuus
T1 Oppilas toimii oman musiikinryhmän jäsenenä rakentavasti, saa onnistumisen kokemuksia ja harjoittelee esiintymistilanteita.	T1 Oppilas toimii erilaisten musiikillisten ryhmien kuten bändien tai laulu-yhtyeiden jäsenenä rakentavasti ja muita kannustaen. Oppilas saa onnistu-misen kokemuksia ja harjoittelee esiintymistilanteita.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen
T2	T2

Oppilas käyttää ääntään turvallisesti ja tarkoitukseen sopivalla tavalla ja laulaa rohkeasti muiden mukana. Oppilas oppii ymmärtämään äänenmurroksen aikana äänessä tapahtuvia muutoksia ja tiedostaa, että oman äänen hyväksyminen on tärkeää.	Oppilas ylläpitää laulutaitojaan ja rohkaistuu monipuolistamaan ilmaisu- aan laulussa.
T3 Oppilas osallistuu yhteismusisointiin ja kehittää edelleen soittotaitojaan keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimissa perehtyen mahdollisuuksien mukaan jonkin sointusoittimen soittamiseen.	T3 Oppilas osallistuu yhteismusisointiin ja kehittää edelleen soittotaitojaan keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimissa perehtyen mahdollisuuksien mukaan jonkin sointu-, melodia- tai rytmisoittimen soittamiseen.
T4 Oppilas eläytyy musiikkikäsitteisiin ja musiikkikulttuureihin musiikkiliikunnan kautta.	T4 Oppilas eläytyy musiikkikäsitteisiin ja musiikkikulttuureihin musiikkiliikunnan kautta. Oppilas harjoittelee perussykkeen hahmottamista liikkues- saan.
T5 Oppilas havainnoi musiikkia ja harjoittelee oman mielipiteen muodostamista sekä sen perustelemista vuorovaikutteisesti.	T5 Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.
T6 Oppilas rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin kehittämällä yksin tai ryhmässä omia musiikillisia ideoita improvisoiden keho-, rytm-, melodia-, ja sointusoittimilla.	T6 Oppilas kehittää luovaa suhdettaan musiikkiin yhdistelemällä musiikillisia ideoita laajemmiksi kokonaisuuksiksi yksin tai osana ryhmää.
T7 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten käyttöä musiikin tallentamisessa.	T7 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten käyttöä luovan ilmaisun välineinä mm. monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito	Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito
T9	T8 Oppilas perehtyy musiikin vaikuttamiskeinoihin mm. elokuva- ja

Oppilas keskustelee musiikista ja harjoittelee käyttämään musiikin terminologiaa ja käsitteistöä keskustelussa.

Oppilas tunnistaa ja ymmärtää nuottikuvan musiikillisia merkintätapoja.

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T10

Oppilas kehittää itsetuntemustaan musiikin avulla.

T11

Oppilas osaa käyttää musiikkilaitteita turvallisesti ja osaa suojautua melulta.

Oppimaan oppiminen musiikissa

T12

Oppilas pyrkii harjoittelemaan itsenäisesti ja pitkäjänteisesti.

Oppilas asettaa pieniä musisointiin, musiikilliseen keksintään ja musiikkiliikuntaan liittyviä tavoitteita.

Oppilas arvioi pitkäjänteisesti ja säännöllisesti työkentelyään suhteessa asettamiinsa tavoitteisiin ja tarvittaessa muuttaa tavoitteitaan.

Oppilas harjoittelee vertaisarviointia ja rakentavan palautteen antamista.

T12

Oppilas pyrkii harjoittelemaan itsenäisesti ja pitkäjänteisesti.

mainosmusiikissa sekä musiikkivideoissa.

Oppilas harjoittelee asettamaan pieniä musisointiin, musiikilliseen keksintään ja musiikkiliikuntaan liittyviä tavoitteita.

Oppilas arvioi pitkäjänteisesti ja säännöllisesti työkentelyään asettamiinsa tavoitteisiin nähden ja tarvittaessa muuttaa tavoitteitaan.

Kuvataide

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7–9

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kuvataiteen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan. Kuvataiteen päätösarvioinnin kriteereissä alemman arvosanan kriteerissä kuvattu osaaminen kumuloituu ylemmän arvosanan kriteerissä edellytettyyn osaamisen tasoon. Oppilaan työskentelyä arvioidaan osana oppilaan osoittamaa osaamisen tasoa suhteessa kaikkiin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päätösarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaamista kehitetään kaikissa opetuksen tavoitealueissa oppimäärän päättymiseen saakka.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu							
T1 kannustaa op- pilasta havainnoi- maan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moni- aistisesti ja käyt- tämällä moni- puolisesti kuvalli- sen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii ha- vainnoimaan tai- detta, ympäris- töä ja muuta vi- suaalista kulttuu- ria.	Taiteen, ympäris- tön ja muun visu- aalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas tekee ha- vaintoja yksilölli- sesti ohjeistet- tuna.	Oppilas käyttää joitakin kuvalli- sen tuottamisen menetelmiä teh- dessään havain- toja.	Oppilas käyttää useita kuvallisen tuottamisen me- netelmiä ja eri aisteja tehdes- sään havaintoja.	Oppilas käyttää kuvallisen tuotta- misen menetel- miä tarkoituk- senmukaisesti ja monipuolisesti tehdessään ha- vaintoja.
T2 rohkaista op- pilasta keskuste- lemaan omista ja muiden havain- noista ja ajatuk- sista sekä perus- telemaan näke- myksiään	S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoista ja ajatuksista pe- rustellen näke- myksiään.	Havaintojen ja ajatusten sanalli- nen pohdinta	Oppilas sanallis- ta suullisesti tai kirjallisesti opet- tajalle jonkin ha- vaintonsa.	Oppilas tuo joita- kin havaintojaan ja ajatuksiaan yh- teiseen keskuste- luun.	Oppilas osallis- tuu oma-aloittei- sesti keskustelui- hin ja perustelee ajatuksiaan.	Oppilas osallis- tuu keskustelui- hin näkemyksi- ään selkeästi pe- rustellen ja mui- den puheenvuo- roja rakentavasti tulkiten.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan käyttämällä erilaisia kuvallisen ilmaisun tapoja.	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös jotakin muuta tiedon tuottamisen tapaa.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.	Oppilas syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan monipuolisesti muita tiedon tuottamisen tapoja.
--	------------	---	--	---	---	--	--

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta soveltaamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii syventämään kuvailmaisun taitojaan.	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas kokeilee jonkin materiaalin tai tekniikan käyttöä.	Oppilas harjoittelee erilaisia kuvailmaisun keinoja ja käyttää niistä joitakin tavoitteellisesti.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.	Oppilas soveltaa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään tutkivaa lähestymistapaa ja	Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutaitojen käyttäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti tutkivaa lähestymistapaa työskentelyssään.	Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa yksin tai	Oppilas käyttää tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä	Oppilas käyttää tavoitteellisesti tutkivaa lähestymistapaa yksin ja

yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä		kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan.			ryhmässä työskennellessään.	työskennellessään.	yhteistoiminnallisesti työskennellessään.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja.	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas tunnistaa ja kokeilee kuvallisen viestinnän mahdollisuuksia.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen viestinnän keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään itselleen merkityksellisistä asioista kuvallisen viestinnän keinoin.	Oppilas osallistuu ja vaikuttaa ympäristöön soveltamalla kuvallisen viestinnän keinoja.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta							
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää.	Oppilas harjoittelee kuvatulkinnan menetelmiä ja käyttää niistä joitakin.	Oppilas käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.	Oppilas soveltaa monipuolisesti erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin erilaisia merkityksiä	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisen kulttuurin merkityksen.	Oppilas tarkastelee joitakin visuaalisen kulttuurin merkityksiä sekä tutustuu niistä käytävään keskusteluun.	Oppilas osallistuu tulkintoillaan keskusteluun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.	Oppilas perustelee näkemyksiään visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

historian ja kulttuurin näkökulmista							
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii tuntemaan ja soveltamaan kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin tiettyä kulttuurista kuvailmaisun tapaa.	Oppilas tutustuu ohjatusti kulttuuriin kuvailmaisun tapoihin ja käyttää niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessa ja perustelemalla ratkaisujaan.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen							
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii esittämään näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Kannan ottaminen visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisessa kulttuurissa ilmenevän arvon.	Oppilas nimeää ja pohtii visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja.	Oppilas ottaa kantaa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun.	Oppilas osallistuu visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun ja perustelee näkemyksiään.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävästä kehitystä sekä	Omien arvojen kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon jonkin kulttuurisen moninaisuuden tai	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon erilaisia kulttuurisen moninaisuuden ja kestävästä	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävästä kehitystä sekä	Oppilas esittää näkemyksiään kulttuurisen moninaisuuden ja kestävästä kehityksen kysymyksistä

kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla		vaikuttamaan kuvien avulla.		kestävän kehityksen näkökulman.	kehityksen näkökulmia.	tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.	sekä vaikuttaa kuvien avulla.
---	--	-----------------------------	--	---------------------------------	------------------------	--	-------------------------------

Kuvataiteen vuosiluokan 7 tavoitteet eivät ole ristiriidassa, mutta niiden jäsentäminen voisi olla ajankohtaista lv 2021-22 aikana.

Käsityö

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7–9

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaitojen kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona käsityön opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt käsityön oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on käsityön oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan käsityön oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy käsityön oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa käsityön alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutkimaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliäästi työskentelyään	S1–S5	Oppilas oppii suunnittelemaan työskentelyään. Oppilas oppii toimimaan yritteliäästi ja luovasti ideoidessaan, tutkiessaan ja kokeillessaan erilaisia asioita.	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee omaa työtään annetun ohjeen ja esimerkin pohjalta. Oppilas osaa tehdä tietyn työvaiheen konkreettisesti ohjatuna.	Oppilas suunnittelee työtään annettujen ohjeiden mukaan. Oppilas pyrkii työskentelemään yritteliäästi.	Oppilas suunnittelee työskentelyään ja osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.	Oppilas suunnittelee itsenäisesti työskentelyään. Oppilas työskentelee yritteliäästi ja oma-aloitteisesti.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioimaan oppimistaan	S1–S5	Oppilas oppii asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas oppii toteuttamaan kokonaisen käsityöprosessin.	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas asettaa opettajan avulla konkreettisen työskentelyyn liittyvän oppimisen tavoitteen. Oppilas työskentelee vaihe kerrallaan ja pohtii käsityöprosessiaan ohjatusti.	Oppilas asettaa oppimisen ja työskentelyn tavoitteita ohjautusti. Oppilas etenee käsityöprosessissa vaihe vaiheelta ohjeiden mukaan.	Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.	Oppilas asettaa itsenäisesti oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas etenee johdonmukaisesti ja pohtii käsityöprosessiaan analyttisesti ja realistisesti.

		Oppilas oppii pohtimaan työskentelyään kokonaisessa käsityöprosessissa.			Oppilas pohtii käsityöprosessiaan annettujen vaihtoehtojen pohjalta.		
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä sekä oppii valitsemaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja käsityön työtapoja. Oppilas on kekseliäs työskentelyssään.	Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksenmukainen käyttäminen	Oppilas osallistuu molempien käsityön työtapojen opetukseen. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja tarvittaessa konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas ymmärtää erilaisten käsityön työtapojen ja materiaalien merkityksen käsityöprosessissa ja valitsee niistä ohjatusti työskentelyynsä soveltuvat. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan suunnittelemaansa tuotteita tai teoksia.	Oppilas arvioi eri työvälineiden ja valmistusmenetelmien käyttökelpoisuutta käsityöprosessissa. Oppilas soveltaa materiaaleihin ja työtapoihin liittyvää osaamistaan kekseliäästi, koikeilevästi ja tarkoituksenmukaisesti.
T4 ohjata oppilas käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita.	Visuaalinen, materiaallinen ja esitysteknologinen ilmaisu	Oppilas tunnistaa erilaisia käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita.	Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita ohjeen mukaan.	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideoita selkeästi	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti käsityön käsitteitä,

vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua		Oppilas oppii ilmaisemaan itseään visuaalisesti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.		Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna kuvallisesti joitain havaintojaan ja ajatuksiaan.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja jotain muuta tapaa käyttämällä.	esitysteknologiaa hyödyntäen.	merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee ideansa monipuolisesti ja luovasti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	Oppilas oppii havainnoimaan, arvioimaan ja ennakoimaan erilaisia riskitilanteita ja reagoi tarvittaessa niihin. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.	Turvallinen työskentely	Oppilas noudattaa käsityöprosessissa annettuja työturvallisuusohjeita konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin keskeisiä työturvallisuuteen liittyviä riskitekijöitä ja noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita.	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii turvallisesti käsityöprosessissa.	Oppilas arvioi ja ennakoii työskentelyn vaaroja ja riskejä osana käsityöprosessia. Oppilas työskentelee turvallisesti ja toimillaan edistää oppimisympäristön turvallisuutta.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia	Tieto- ja viestintätekniset taidot sekä yhteisöllinen työskentely	Oppilas käyttää konkreettisesti ohjattuna tieto- ja viestintäteknologiaa omassa tai	Oppilas osaa käyttää annettun ohjeen mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa	Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti käsityöprosessin eri

käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa		käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa. Oppilas oppii yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jakamista.		yhteisessä käsityöprosessissa.	käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa yksin tai yhdessä toisten kanssa.	dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintäteknologiaa.	vaiheissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	Oppilas oppii tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.	Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osallistuu opettajan ohjajana käsityön ja kädentaitojen merkityksen pohdintaan.	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkityksen arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.	Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.	Oppilas osaa tarkastella eri näkökulmista käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitystä omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä sekä muussa työelämässä.
T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin	S8	Oppilas oppii ajattelemaan taloudellisesti.	Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävä elämäntavan	Oppilas osaa käyttää käsityömateriaaleja taloudellisesti	Oppilas osaa osittain itsenäisesti tehdä taloudellisia valintoja työkentelyssään.	Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työkentelyssään.	Oppilas tekee taloudellisia valintoja ja ymmärtää laadukkaan työn merkityksen.

liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävästä elämäntapaa		Oppilas oppii tekemään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävästä elämäntapaa.	huomioiminen käsityöprosessissa	opettajan ohjajana.	Oppilas ymmärtää käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävästä elämäntavan välistä yhteyttä.	Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävästä elämäntavan välistä yhteyttä.	Oppilas osaa arvioida ja perustella käsityöprosessiin ja kestävästä elämäntapaan liittyviä valintoja.
---	--	---	---------------------------------	---------------------	--	---	---

Käsityön osalta ei selkeää ristiriitaa, mutta täsmennys voisi olla tarpeen.

Liikunta

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7–9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona liikunnan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt liikunnan oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on liikunnan oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut

oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Liikunnassa osaaminen kertyy kumuloituvasti aikaisemman osaamisen jatkoksi. Päättöarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fyysinen toimintakyky							
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.	Oppilas osallistuu liikuntatunneille ja kokeilee erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu aktiivisesti ja harjoittelee opetettuja liikuntamuotoja.

<p>T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.</p>	<p>Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa</p>	<p>Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan.</p>	<p>Oppilas ymmärtää ja osaa kertoa tekemiään havaintoja sekä yhdistää niitä toimintaansa.</p>	<p>Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.</p>	<p>Oppilas valitsee tarkoituksenmukaisia havaintoja ratkaisun teon perustaksi, pystyy perustelemaan ratkaisunsa ja sopeuttaa liikkumistaan niiden mukaan.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot) eri liikuntamuodoissa</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetuksissa</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuksissa</p>	<p>Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuksissa</p>	<p>Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja opetuksissa liikuntamuodoissa.</p>

käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa				liikuntamuodoissa.	liikuntamuodoissa.	liikuntamuodoissa.	
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa	S1	Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaitoja joissakin opetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja opetuissa liikuntamuodoissa.

oppimisym- päristöissä, eri väli- neillä, eri vuoden- aikoina ja eri liikunta- muodoissa							
T5 kannus- taa ja oh- jata oppi- lasta arvioi- maan, yllä- pitämään ja kehittä- mään fyysi- siä ominai- suuksiaan: voimaa, no- peutta, kestävyyttä ja liikku- vuutta	S1	Oppilas ar- vioi, ylläpi- tää ja kehit- tää fyysisiä kunto-omi- naisuuksi- aan.	Fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa kertoa joitain fyy- sisten kunto-omi- naisuuksien arviointime- netelmiä ja toisen oh- jauksessa harjoittaa ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa kertoa ja valita eri- laisten fyy- sisten kunto-omi- naisuuksien arviointiin soveltuvia menetelmiä ja harjoittaa omatoimi- sesti joitain fyysisiä ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa arvi- oida fyysisiä kunto-omi- naisuuksi- aan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, no- peutta, kes- tävyyttä ja liikku- vuutta.	Oppilas tunnistaa omia vah- vuuksiaan ja heikkouk- siaan ja tunnistami- sen perus- teella osaa ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-omi- naisuuksi- aan.
T6 vahvis- taa uima- ja	S1	Oppilas vahvistaa uima- ja	Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida 10 m.	Oppilas ui 50 m käyt- tään kahta	Oppilas osaa uida*, pelastautua	Oppilas osaa uida sujuvasti

vesipelas- tustaitoja, jotta oppi- las osaa sekä uida että pelas- tautua ja pelastaa vedestä		vesipelas- tustaito- jaan.			uintitapaa ja sukeltaa 5 m.	ja pelastaa vedestä (*Pohjois- maisen ui- mataidon kriteeri).	kahdella uintitavalla sekä pelas- tautua ja pelastaa ve- destä eri ta- voilla.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialli- seen toi- mintaan	S1	Oppilas toi- mii tun- neilla tur- vallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	Oppilas osaa kertoa, miten toi- mitaan tur- vallisesti ja asiallisesti, sekä toimii ja varustau- tuu yleensä ohjeiden mukaan.	Oppilas ym- märtää tur- vallisuuteen liittyviä ris- kitekijöitä ja toimii tun- nilla turval- lisesti sekä varustautuu asiallisesti.	Oppilas toi- mii turvalli- sesti ja asi- allisesti lii- kuntatun- neilla.	Oppilas toi- mii turvalli- sesti ja asi- allisesti sekä edis- tää turvalli- suutta lii- kuntatun- neilla.
Sosiaalinen toimintakyky							
T8 ohjata oppilasta työskente- lemään kaikkien kanssa sekä	S2	Oppilas työskente- lee kaikkien kanssa ja pystyy sää- telemään	Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot	Oppilas työskente- lee vali- koimiensa ihmisten kanssa sekä	Oppilas työskente- lee kaikkien kanssa.	Oppilas työskente- lee eri lii- kuntatilan- teissa yhtei- sesti	Oppilas työskente- lee kaikkien kanssa ja edistää ryh- män

säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen		toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.		säätelee toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.		sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.	toimintaa ja oppimista.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuun kanto yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas osaa kertoa reilun pelin periaatteita ja kantaa satunnaisesti vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja antaa muille työrauhan.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas kantaa vastuuta yhteisistä toiminnasta ja edistää sitä.
Psyykkinen toimintakyky							
T10 kannustaa oppilasta ottamaan	S3	Oppilas ottaa vastuuta omasta	Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas osaa kertoa, miten voi ottaa	Oppilas ottaa vastuuta omasta	Oppilas työskentelee yleensä	Oppilas työskentelee

vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja		toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.		vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii opettajan ohjajana.	toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoittain itsenäisesti.	vastuullisesti ja itsenäisesti.	vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä	S3			<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja	S3	Oppilas oppii ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilas oppii pohtimaan</i>			

liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille		liikunnallisen elämäntavan merkityksestä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.		<i>kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia	S3	Oppilas oppii löytämään itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			

liikuntahar- rastuksia							
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Liikunta: tavoitteet vuosiluokilla 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky
T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntatehtäviä parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen.
T2 Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa useimmiten tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	T2 Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa useimmiten tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	T2 Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä harjoittelee niiden käyttämistä, yhdistämistä ja soveltamista erilaisissa oppimisympäristöissä	T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä harjoittelee niiden käyttämistä, yhdistämistä ja soveltamista erilaisissa oppimisympäristöissä.	T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 Oppilas kokeilee, yhdistää ja soveltaa monipuolista välineenkäsittelytaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä	T4 Oppilas harjoittelee, yhdistää ja soveltaa monipuolista välineenkäsittelytaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä	T4

		Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä
T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan. Oppilas tutustuu omien voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksien kehittämiseen.	T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta opettelee voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksien kehittämistä.	T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta kehittää voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksiaan.
T6 Oppilas opettelee uima- ja vesipelastustaitoja.	T6 Oppilas vahvistaa uima- ja vesipelastustaitojaan.	T6 Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimii turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas huolehtii oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla. Oppilas huolehtii oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.
Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky
T8 Oppilas työskentelee kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas vahvistaa taitoaan työskennellä kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.
T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä	T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.	T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta

oppimistilanteissa. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.		yhteisistä oppimistilanteista. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.
Psyykinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
T10 Oppilas harjaantuu työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas tutustuu hyvinvointiaan tukeviin teknologian tuomiin mahdollisuuksiin.	T10 Oppilas vahvistaa taitoaan työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas tietää joitakin hyvinvointia tukevia teknologian apukeinoja.	T10 Oppilas osaa työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas osaa hyödyntää teknologiaan oman hyvinvointinsa tukemiseen.
T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvinolontunteen.	T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvinolontunteen.	T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvinolontunteen.
T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.	T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.	T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.
T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.	T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.	T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.

Kotitalous:

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7–9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kotitalouden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kotitalouden oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kotitalouden oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kotitalouden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kotitalouden oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kotitalouden oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi kotitalouden tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostalle 5	Osaamisen kuvaus arvostalle 7	Osaamisen kuvaus arvostalle 8	Osaamisen kuvaus arvostalle 9
Käytännön toimintataidot							
T1 ohjata oppilasta	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan	Työn suunnittelu ja	Oppilas tunnistaa ja nimeää	Oppilas suunnittelee, organisoii	Oppilas suunnittelee ja	Oppilas suunnittelee ja

suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa		työn tekemisen, tekemään työtehtävän ja tarkastelemaan omaa työtään ja toimintaansa.	toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu	joitakin työprosessiin kuuluvia työtehtäviä. Oppilas tarvitsee paljon ohjausta ja apua työn suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.	ja kuvailee omaa työtänsä ja toimintaansa työvaiheittain annettujen ohjeiden mukaisesti.	työskentelee työvaiheittain annettuja ohjeita soveltaen sekä kuvailee omaa osaamistaan oman työskenteilyn tarkastelun avulla.	työskentelee itsenäisesti sekä perustelee omaa työskentelyään ja toimintaansa.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Oppilas oppii kotitalouden kädentaitoja ja kokeilee erilaisia työtapoja. Hän oppii ottamaan huomioon toiminnassaan luovuuden ja estetiikan.	Kädentaidot kotitalouden perustehtävien toteuttamisessa, luovuus ja estetiikka	Oppilas suoriutuu ohjatusti kädentaitoja edellyttävistä yksittäisistä työtehtävistä.	Oppilas suoriutuu annetuista kädentaitoja edellyttävistä työtehtävistä. Oppilas tietää, että työtehtäviä voi toteuttaa luovasti monella tavalla ja että estetiikalla on merkitystä.	Oppilas suoriutuu itsenäisesti ja soveltaa tavalisimpia työtapoja kädentaitojen edellyttävissä kotitalouden tehtävissä. Oppilas ottaa huomioon yksittäisiä esteettisiä näkökulmia.	Oppilas osaa käyttää luovasti ja perustellen erilaisia kädentaitoja ja työtapoja kotitalouden tehtävissä. Oppilas perustelee luovuuden ja estetiikan merkitystä ja ottaa nämä huomioon osana kokonaisuutta.
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta	S1, S2, S3	Oppilas oppii valitsemaan ja	Valintojen tekeminen ja niiden	Oppilas harjoittelee	Oppilas valitsee ja käyttää raaka-	Oppilas soveltaa kestävä	Oppilas valitsee, käyttää ja

valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa		käyttämään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä ja teknologiaa kestävästi elämäntapaa edistävää.	perustelut toiminnassa	valitsemaan ja käyttämään annettuja materiaaleja tai työvälineitä yksilöllisesti ohjattuna.	aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa annettujen ohjeiden mukaisesti.	elämäntavan tietoja ja taitoja käyttäessään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa.	perustelee kestävä elämäntapaa tukevia raaka-aineita, työvälineitä, materiaaleja tai teknologiaa.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään. Hän oppii huolehtimaan työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä oppimisympäristössään.	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas toimii aikataulussa ja ylläpitää tehtävien sekä työympäristön järjestystä ohjattuna.	Oppilas ylläpitää työtehtävien järjestystä annettujen ohjeiden ja aikataulun mukaan erillisissä työvaiheissa. Oppilas tarvitsee ohjausta työympäristön järjestyksen ylläpitämisessä.	Oppilas etenee ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja ylläpitää työtehtävien ja työympäristön järjestystä. Oppilas suunnittelee ja ennakoii ajankäyttöään.	Oppilas työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti sekä osaa perustella ajankäyttöään, työtehtävien ja työympäristön järjestyksen merkitystä ja toimintojen etenemistä osana oppimisympäristöä.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta	S1, S2, S3	Oppilas oppii toimimaan	Turvallisuus ja voimavarojen	Oppilas toimii hygieenisesti ja	Oppilas työskentelee	Oppilas työskentelee ohjeiden	Oppilas perustelee toimintaansa

toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytävissä oleviin voimavaroihin		hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti kotitalouden toimintaympäristöissä ottaen huomioon käytävissä olevat aineelliset voimavarat.	kannalta kestävä toiminta	turvallisesti ohjattuna.	hygieenisesti ja turvallisesti annettujen ohjeiden mukaisesti.	mukaisesti hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti tai kustannusten ja energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.	turvallisuuden, hygieenisyyden, ergonomian tai kustannusten ja energiankäytön näkökulmasta.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot							
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua, rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Oppilas oppii kohtaamaan, kuuntelemaan, keskustelemaan ja argumentoimaan vertaisryhmässä.	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisissä suunnittelussa	Oppilas osallistuu satunnaisesti tai kysymysten tukena keskusteluun yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas osallistuu keskusteluun, pyrkii kuuntelemaan ja tuo esille omia näkökulmia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas kuuntelee eri näkökulmia ja ilmaisee rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas on aktiivinen keskusteluissa ja ottaa eri näkökulmat huomioon sekä perustelee omat näkemyksensä rakentavasti. Oppilas kannustaa toisia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan, miten arki	Arjen rakentamisen sekä kotitalouksien	Oppilas nimeää arkirutiineja sekä tunnistaa	Oppilas kuvailee arkirutiineja, arjen	Oppilas määrittelee arjen rakentumista ja	Oppilas perustelee

rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä		erilaisissa kotitalouksissa rakentuu ja ajallisesti järjestäytyy. Hän oppii kohtaamaan hyväksyvästi kotien kulttuurista monimuotoisuutta.	erilaisuuden hahmottaminen	erilaisia kotikulttuureita.	rakentumista, kotitalouksien perinteitä ja erilaisia kotikulttuureita.	kotitalouksien arkirutiineja erilaisissa kotikulttuureissa.	kotitalouksien arjen rakentumista ja erilaisten kotikulttuurien ajankäyttöä.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Oppilas oppii työskentelemään itsenäisesti sekä osana ryhmää ja yhteistä työtehtävää. Hän oppii sopimaan työtehtävien jakamista.	Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekemisen oppiminen	Oppilas harjoittelee yksilöllisesti ohjattuna itsenäistä työskentelyä ja osallistuu ryhmän toimintaan satunnaisesti.	Oppilas harjoittelee itsenäistä työskentelyä ja vastuunottoa omasta työstään ja osallistuu ryhmän toimintaan yhdessä sovitulla tavalla.	Oppilas työskentelee yksin ja ryhmässä sekä pyrkii toimimaan rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas tietää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.	Oppilas toimii itsenäisesti ja tasapuolisesti sekä toimii ryhmässä yhteistyökykyisesti ja vastuullisesti.

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan asioita, jotka liittyvät huomaavaiseen kohteluun, tapakulttuuriin ja vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	Toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu ja tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta oppitunnin vuorovaikutustilanteissa	Oppilas tietää, että tapakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas tunnistaa ja nimeää tapakulttuuriin ja toisten huomaavaiseen kohteluun liittyviä asioita.	Oppilas osaa toimia tapakulttuurin noudattaen.	Oppilas osaa perustella tapakulttuuria ja toisten ihmisten huomaavaista kohtelua sekä niihin liittyviä käytännön toimintatapoja.
Tiedonhallintataidot							
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Oppilas oppii hakemaan ja vertailemaan tietoa sekä tunnistamaan kotitalouteen liittyviä luotettavia tietolähteitä valintojensa perustana.	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas hakee kotitalouteen liittyvää tietoa annetuista lähteistä yksilöllisesti ohjattuna. Tietojen hyödyntäminen ja tulkitseminen on vähäistä.	Oppilas hakee kotitalouteen liittyvää tietoa itselleen tutuista ja annetuista lähteistä ja käyttää niitä toiminnassaan.	Oppilas tietää, mistä ja miten kotitalouteen liittyviä tietoja voidaan hakea. Oppilas arvioi tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.	Oppilas hakee kotitalouteen liittyviä tietoja eri tietolähteistä. Oppilas arvioi tiedon ja lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä ja valitsee tehtävään sopivat lähteet.

<p>T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä</p>	<p>S1, S2</p>	<p>Oppilas oppii lukemaan ja tulkitsemaan kotitaloutteen ja lähiympäristöön liittyviä ohjeita, merkkejä ja symboleja sekä toimimaan niiden mukaisesti.</p>	<p>Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttäminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja nimeää yksittäisiä toimintaohjeita ja merkkejä.</p>	<p>Oppilas tunnistaa, nimeää, luokittelee ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja merkkejä annettujen ohjeiden mukaisesti.</p>	<p>Oppilas soveltaa toiminnassaan kotitalouden toimintaohjeita, merkkejä ja symboleita.</p>	<p>Oppilas perustelee kotitalouden toimintaohjeiden, merkkien ja symboleiden käyttöä eri toiminnoissa.</p>
<p>T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan tietoja ja taitoja, tunnistamaan palveluita sekä osoittamaan luovuutta erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.</p>	<p>Käsitteiden käyttäminen, tietojen ja taitojen soveltaminen sekä luovat ratkaisut tilanteissa, kotitalouden palveluiden tunteminen</p>	<p>Oppilas nimeää joitakin kotitalouden käsitteitä, tietoja ja taitoja sekä yksittäisiä palveluita.</p>	<p>Oppilas käyttää kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan sekä kuvailee yksittäisiä kotitalouden palveluita.</p>	<p>Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas kuvailee erilaisia kotitalouden palveluita ja niiden käyttöä arkielämässä.</p>	<p>Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa perustelun ja luovasti kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas arvioi erilaisia kotitalouden palveluita ja perustelee niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.</p>

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Oppilas oppii tulkitsemaan kiertotalouteen liittyviä asioita ja toimintoja sekä ympäristöä ja taloutta kuormittavia kotitalouden toimintoja.	Ympäristö- ja talousteot toiminnassa ja päätöksenteossa	Oppilas luettelee joitakin ympäristöön ja rahan käyttöön liittyviä kotitalouden toimintoja.	Oppilas tietää, miten ympäristökuormaa voidaan vähentää sekä millaisia ympäristö- ja taloustekoja voidaan tehdä kotitalouksissa.	Oppilas tekee yksittäisiä arjen ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa.	Oppilas tekee ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa johdonmukaisesti sekä perustellen niiden merkitystä kestäväen ja vastuullisen elämäntavan ja kulluttamisen kannalta.
---	------------	--	---	---	--	---	---

Oppilaanohjaus

Formatiivinen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7–9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi on formatiivista arviointia, joka perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta- sekä tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisen itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

LIITE 1. Perusopetusta täydentävä saamen kieli

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä saamen kielessä vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä 9. vuosiluokalla määritellään, miten oppilas on saavuttanut perusopetusta täydentävän saamen kielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt saamen kielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on saamen kielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioidaan omaa toimintaansa niissä	S1	Oppilas oppii toimimaan monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioidaan toimintaansa niissä.	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioidaan toimintaansa niissä.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätelemään

							toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan luku-harrastustaan kielitaidon mukaan sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Oppilas oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan.	Sana- ja käsitevaranto	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitää itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	Oppilas oppii kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä ymmärtämään ja tulkitsemaan erilaisia tekstejä.	Erittelevä ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä tehtävän suorittamiseksi mallin mukaan.	Oppilas ymmärtää tekstin sisällön ydinasiat ja harjoittelee tarkastelemaan tekstejä kriittisesti.	Oppilas osaa lukea tekstejä käyttäen joitakin lukutapoja sekä ymmärtää sisällön ydinasiat ja mielipiteen perusteluineen ja pystyy tekemään jossakin määrin havaintoja kielen ja kuvien keinoista teksteissä.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas valitsee, käyttää, tulkitsee ja arvioi kriittisesti myös itselleen uudentyypisiä tekstejä.

T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	S2	Oppilas oppii pohtimaan tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	Oppilas osaa hyödyntää mallien avulla ja itsenäisesti erilaisia tekstejä tiedon hankkimiseksi. Oppilas harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä pohkien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uudentyypistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tuottaminen							
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa tekstiä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja	S3	Oppilas oppii sujuvoittamaan ja	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka	Oppilas osaa tuottaa tekstin,	Oppilas osaa tuottaa

monipuolista- maan kirjoittami- sen taitoa		monipuolista- maan kirjoittami- sen taitoan.		yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa sel- vää. Oppilas osaa käyttää yksinker- taisia rakenteita sekä pääsääntöi- sesti esimerkiksi virkkeen lopetus- merkkejä ja isoa alkukirjainta.	viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jak- sottaa tekstinsä ja noudattaa kir- joitetun yleiskie- len keskeisiä käy- tänteitä.	jonka viesti välit- tyy helposti. Oppilas osaa hyö- dyntää kirjoitta- misessaan tieto- ja viestintätek- niikkaa.	ymmärrettävän ja sujuvan teks- tin. Oppilas osaa jä- sentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiin- nittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleis- kielen keskeisiä käytänteitä.
T7 kannustaa op- pilasta tuotta- maan kertovia, kuvaavia, ohjaa- via, kantaa otta- via ja pohtivia tekstejä	S3	Oppilas oppii tuottamaan ker- tovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohti- via tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edus- tavia tekstejä	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinker- taisia ja konk- reettisia kertovia ja kuvaavia teks- tejä itselleen tu- tuista aiheista.	Oppilas osaa tuot- taa ohjaavia ja yk- sinkertaisia kan- taa ottavia teks- tejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä kei- noja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäi- sesti erilaisia tekstejä ja käyt- tää monipuoli- sesti niille tyypil- lisiä keinoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppi- lasta pohtimaan kielellistä ja	S4	Oppilas oppii pohtimaan kielel- listä ja	Kulttuuritietoi- suuden kehitty- minen	Oppilas osaa tun- nistaa joitakin kielellisen ja	Oppilas osaa ku- vailla mallien avulla kielellisen	Oppilas osaa ku- vailla kielellisen ja kulttuurisen	Oppilas osaa ku- vailla itsenäisesti kielellisen ja

<p>kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa</p>		<p>kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.</p>		<p>kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.</p>	<p>ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin.</p> <p>Oppilas tuntee jonkin verran saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.</p>	<p>identiteetin sekä saamen kielen merkitystä ja saamen kielen asemaa muiden kielten joukossa.</p> <p>Oppilas osaa hyödyntää erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.</p>	<p>kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta.</p> <p>Oppilas hyödyntää luovasti ja itsenäisesti erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.</p>
<p>T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.</p>	<p>Kielitietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.</p>	<p>Oppilas osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa kielen erirekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää mallien avulla kielen erirekistereitä.</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen erirekistereitä sekä havainnoida puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen monipuolista tilanteista käyttöä.</p>

T10 ohjata oppilasta syventämään tietojansa saamen kielen keskeisistä rakenteista ja analysimaan niitä	S4	Oppilas oppii syventämään tietojansa äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisimpia saamen kielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla joitakin saamen kielen keskeisiä rakenteita tutuissa ympäristöissä.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla ja itsenäisesti saamen kielen keskeisiä rakenteita sekä käyttää niitä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Oppilas osaa hyvin saamen kielen keskeiset rakenteet ja käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.
--	----	---	---	--	---	---	--

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsitteilyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Oppilas oppii kehittämään toimivaa kaksi- ja monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsitteilyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä.	Monipuolinen saamen kielen käyttö	Oppilas osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä tukena opiskelussa ja yksinkertaisessa tiedonhaussa.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas harjoittelee lähteiden valintaa, käyttöä ja luotettavuuden arviointia. Oppilas erottaa yleensä faktan mielipiteestä.	Oppilas käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.
---	----	--	-----------------------------------	--	---	---	--

LIITE 2. Perusopetusta täydentävä romanikieli

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä romanikielessä vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä 9. vuosiluokalla määritellään, miten oppilas on saavuttanut perusopetusta täydentävän romanikielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt romanikielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on romanikielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta ilmaistamaan itseään romanikielellä sekä toimimaan	S1	Oppilas oppii toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa	Suullinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja

monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä		ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.		arkisissa vuorovaikutustilanteissa.		arvioimaan toimintaansa niissä.	pystyy säätelemään toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kehittää tekstien tulkinnan taitoaan ja monipuolistaa sana- ja ilmaisuvarantoaan hyödyntäen sekä koulussa että muualla opittua	S2	Oppilas oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja ilmaisuvarantoaan.	Tekstien tulkinnan taito sekä sana- ja ilmaisuvarannon laajuus	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitää itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T3 kannustaa oppilasta keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä syventämään tekstilajien tuntemustaan	S2	Oppilas oppii pohtimaan tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Teksteistä keskustelu ja tekstilajien tuntemus	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	Oppilas osaa keskustella teksteistä tutuissa viestintäympäristöissä ja tuntee joitakin tekstilajeja.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uudentyypisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä

						Oppilas tuntee eri tekstilajeja.	omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tuottaminen							
T4 innostaa oppilasta vahvistamaan tekstien tuottamisen taitoa ja tuottamaan erilaisia tekstejä monimediasissa oppimisympäristöissä	S3	Oppilas oppii sujuvoittamaan ja monipuolistaamaan romanikielisen tekstin tuottamisen taitoaan.	Tekstien tuottaminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jakottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti. Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tietoa ja viestintätekniikkaa.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä	Ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa tekstiä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.

positiivista suhtautumista kirjoittamiseen		suhtautumistaan kirjoittamiseen.					
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T6 ohjata oppilasta tutustumaan romanikieleen kirjallisuuteen ja mediaan, ymmärtämään omat mahdollisuutensa romanikielen säilyttäjänä sekä hyödyntämään kaksikielisyystään	S4	Oppilas oppii pohtimaan romanikielen käyttöä, sen merkitystä ja asemaa osana kaksikielisiä yhteisöjä. Hän oppii hyödyntämään romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Romanikielisen kirjallisuuden ja median tuntemus	Oppilas osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas tuntee jonkin verran romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä romanikielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyntää luovasti ja itsenäisesti romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.

LIITE 3. Perusopetusta täydentävä oppilaan oma äidinkieli

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä oppilaan omassa äidinkielessä vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä 9. vuosiluokalla määritellään, miten oppilas on saavuttanut perusopetusta täydentävän oman äidinkielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt oman äidinkielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on oman äidinkielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan	S1	Oppilas oppii toimimaan monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätämään

omaa toimintaansa niissä							toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan lukuharrastustaan kielitaidon mukaan	S2	Oppilas tuntee monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaailman ja lukuharrastuksen monipuolisuus	Oppilas osaa lukea erilaisia yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitää itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	Oppilas kehittää erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä ymmärtää ja tulkitsee erilaisia tekstejä.	Erittelevä ja kriittinen lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä tehtävän suorittamiseksi mallin mukaan.	Oppilas ymmärtää tekstin sisällön ydinasiat ja harjoittelee tarkastelemaan tekstejä kriittisesti.	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti käyttäen joitakin tekstinymmärtämisen strategioita.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas valitsee, käyttää, tulkitsee ja arvioi kriittisesti myös itselleen uudentyypisiä tekstejä.
T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttäen tekstejä	S2	Oppilas vahvistaa taitoaan pohtien tekstien yhteyttä omiin	Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa sekä taitoa keskustella	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii	Oppilas osaa hyödyntää mallien avulla ja itsenäisesti erilaisia	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen

ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä		kokemuksiinsa sekä keskustella teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa.	tekstejä tiedon hankkimiseksi. Oppilas harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.	pohtien tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.	uudentyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
--	--	---	---	--	--	---	---

Tekstien tuottaminen

T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti myös pidempiä tekstejä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä	S3	Oppilas sujuvoittaa ja monipuolistaa kirjoittamisen taitoaan ja oman äidinkielen	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito, ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää.	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin.

syventämään tekstilajien tuntemusta		kirjoitusjärjestelmän hallintaa.	kielen konventioiden hallinta	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa jakottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.	Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tietoja viestintätekniikkaa.	Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.
T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	Oppilas rohkaistuu tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tuuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana	S4	Oppilas pohtii kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia	Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa tunnistaa joitakin oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteettinsä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa muiden kielten

erilaisia kieliyh- teisöjä sekä hyö- dyntämään eri- kielistä mediaa ja kulttuuritarjon- taa		kieliyhteisöjä sekä hyödyntää omakielistä me- diaa ja kulttuuri- tarjontaa.		Oppilas tuntee jonkin verran omakielistä me- diaa ja kulttuuri- tarjontaa.	tuttuihin kieliin ja kulttuureihin, myös Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin.	muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyö- dyntää omakie- listä mediaa ja kulttuuritarjon- taa.	joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyn- tää luovasti ja its- enäisesti oma- kielistä mediaa ja kulttuuritarjon- taa.
T9 kannustaa op- pilasta tunnistaa kielen eri- laisia rekistereitä, esimerkiksi puhu- tun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa	S4	Oppilas tunnistaa kielen erilaisia re- kistereitä, esi- merkiksi puhutun ja kirjoitetun kie- len eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa mallien ja apuky- symysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja teks- tien ja kielen piir- teistä, kuten kir- joitetun ja puhu- tun kielen eroista.	Oppilas osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyy- lien eroista.	Oppilas osaa tun- nistaa kielen eri rekistereitä, pu- hutun ja kirjoite- tun kielen eroja sekä kielen tilan- teista käyttöä. Oppilas osaa käyttää mallien avulla kielen eri rekistereitä.	Oppilas osaa tun- nistaa ja käyttää itsenäisesti kie- len eri rekiste- reitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen monipuolista ti- lanteista käyttöä.
T10 ohjata oppi- lasta syventä- mään tietojään äidinkielen kes- keisistä	S4	Oppilas syventää tietojään äidin- kielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten raken- teiden tuntemus ja käyttö	Oppilas osaa käyttää yksinker- taisimpia äidin- kielensä raken- teita	Oppilas tunnistaa mallien avulla joi- takinkin äidinkie- lensä keskeisiä rakenteita ja	Oppilas tunnistaa mallien avulla ja itsenäisesti oman äidinkielensä kes- keiset rakenteet	Oppilas tuntee hyvin äidinkie- lensä keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä

rakenteista ja analysoimaan niitä				apukysymysten ja mallien avulla.	käyttää niitä tuissa ympäristöissä.	ja osaa käyttää niitä erilaisissa viestintäympäristöissä.	monipuolisesti myös itselleen uudenaikaisissa viestintäympäristöissä.
-----------------------------------	--	--	--	----------------------------------	-------------------------------------	---	---

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsitteilyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Oppilas kehittää toimivaa kaksi- ja monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsitteilyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä tekijänoikeuksia noudattaen.	Omakielinen ja monikielinen tiedonhaku ja tiedonkäsitteily tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntämällä	Oppilas harjoittelee käyttämään äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa hakea tietoa tavantöimäistä lähteistä mallien avulla.	Oppilas käyttää mallien avulla äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas harjoittelee lähteiden valintaa, käyttöä ja luotettavuuden arviointia. Oppilas erottaa yleensä faktan mielipiteestä.	Oppilas käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.
---	----	---	--	---	---	--	--